

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Nibud Kinderonderzoek 2018

Onderzoek naar basisschoolkinderen en hun
geldzaken |

7 januari 2019

Nibud Kinderonderzoek 2018

Onderzoek naar basisschoolkinderen en hun geldzaken

Auteurs

Annette Groen

Dörthe Kunkel

Inhoud

Samenvatting.....	4
Visie	10
1. Inleiding.....	13
2. Zakgeld en andere inkomsten	15
3. Bankzaken en pingedrag.....	24
4. Bestedingsgedrag.....	29
5. Sparen.....	37
6. Leren over geldzaken	39
Bijlage 1 Onderzoeksopzet.....	47
Bijlage 2 Uitgavenposten van kinderen.....	49
Bijlage 3 Stellingen over de functie van geld	52

Samenvatting

Het Nibud vindt het belangrijk dat kinderen al vroeg leren omgaan met geld. Op 6-jarige leeftijd, als het kind op school officieel begint met rekenen en tellen, kan de financiële carrière starten. Wat kinderen zouden moeten kennen en kunnen op geldgebied staat per leeftijdscategorie beschreven in *Nibud-leerdoelen & -competenties voor kinderen en jongeren*.

Dit onderzoek geeft inzicht in het financiële gedrag van kinderen op de basisschool: hun inkomsten, bestedingsgedrag, hun spaar- en pingedrag en hun besef van de waarde en functie van geld. Ook maakt het duidelijk hoe ouders hun kind leren omgaan met geld en hoe ze samen met hun kind met geld bezig zijn.

Het onderzoek richt zich op kinderen van 5 jaar en ouder die op de basisschool zitten. Als we spreken over 'kinderen' heeft dit betrekking op deze groep.

In het onderzoek zijn 1.492 ouders ondervraagd over het financiële gedrag en de financiële situatie van hun kind. Wanneer ouders meerdere kinderen op de basisschool hebben, moesten ze de vragen voor één kind invullen. Het zijn dus de ouders die de antwoorden hebben gegeven op vragen over hun kind en niet de kinderen zelf.

Dit onderzoek is mogelijk gemaakt door SNS.

Hieronder volgt een samenvatting. Per hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten getoond:

1. zakgeld en andere inkomsten zoals klusjes
2. bankzaken en pingedrag
3. bestedingsgedrag (bestedingen, mobiele telefoon, reclame en verleidingen)
4. sparen
5. leren over geldzaken.

Zakgeld en andere inkomsten zoals klusjes

Zakgeld

- Ruim twee derde van de kinderen (69 procent) krijgt op de basisschool zakgeld. Daarvan krijgt 59 procent dit op een vast moment (wekelijks of maandelijks) en 10 procent onregelmatig. Dit is vergelijkbaar met 2013. Van de kinderen die zakgeld krijgen, krijgt 67 procent het zakgeld per week en 19 procent per maand. Ten opzichte van 2013 zien we echter wel dat kinderen van 5 tot en met 7 jaar minder vaak (regelmatig) zakgeld krijgen.
- Bijna driekwart van de ouders (71 procent) geeft het zakgeld contant en 21 procent maakt het over naar een bankrekening. Hoe ouder het kind, hoe vaker het zakgeld wordt overgemaakt naar de bankrekening. We zien een duidelijk omslagpunt vanaf 10 jaar. Kinderen die het zakgeld regelmatig krijgen, krijgen hun zakgeld vaker op een bankrekening.
- 31 procent van de kinderen krijgt geen zakgeld. De drie belangrijkste redenen om geen zakgeld te geven zijn: mijn kind heeft geen eigen geld nodig, als hij/zij iets nodig heeft dan betaal ik (24 procent), mijn kind is (nog) niet met geld bezig (20 procent) en mijn kind heeft de waarde van geld nog onvoldoende door (19 procent). In vergelijking met 2013 wordt nu vaker als reden genoemd 'Mijn kind heeft de waarde van geld nog onvoldoende door' (13 procent in 2013).
- Een veel gegeven bedrag is 1 euro per week. Er is duidelijk een omslagpunt zichtbaar vanaf 10 jaar. Het doorsnee bedrag gaat dan naar 2 euro per week. Ten opzichte van 2013 geven ouders nu wel vaker aan dat wat andere ouders in hun omgeving aan zakgeld geven invloed heeft gehad op wat zij nu geven.
- 62 procent van de ouders die nu zakgeld overmaakt, heeft voorheen ook zakgeld contant gegeven. De belangrijkste redenen om te switchen zijn:

- Door het over te maken wordt het minder vaak vergeten.
 - Ze hebben eerst contant zakgeld gegeven om de waarde van het geld te leren.
 - Het zakgeldbedrag werd te hoog.
- 29 procent van de kinderen die zakgeld krijgen, mag zelf beslissen hoe zij hun zakgeld besteden. De meest voorkomende afspraken over zakgeld zijn: eerst 'bedenktijd' nemen voor een aankoop (29 procent), eerst overleggen met de ouder(s) (28 procent) en een deel sparen (26 procent). In vergelijking met 2013 moeten kinderen nu vaker overleggen (in 2013 was dit 22 procent).

Andere inkomsten zoals klusjes

- Minder dan de helft van de kinderen (43 procent) doet wel eens betaalde klusjes. Hoe ouder, hoe meer kinderen wel eens betaalde klusjes doen. Het doorsneebedrag dat 6- tot 10-jarigen krijgen, is 1 euro; voor kinderen van 10 jaar en ouder is de vergoeding 2 euro per klusje. Het geld voor de klusjes wordt overwegend contant gegeven (85 procent).
- De populairste klusjes zijn: helpen in de tuin (46 procent), standaard huishoudelijke klussen (39 procent) en auto schoonmaken (31 procent). In vergelijking met 2013 doen kinderen nu vaker standaard en uitgebreidere huishoudelijke klussen in huis. In 2013 lieten kinderen vaker de hond uit, hielpen vaker in de tuin en maakten vaker de auto schoon.
- 91 procent van de kinderen krijgt (nog) op andere manieren geld dan via zakgeld en/of betaalde klusjes. Geld voor het rapport, de verjaardag, de vakantie en zomaar van anderen (zoals opa's en oma's) zijn de meest voorkomende bronnen van deze overige inkomsten.

Bankzaken en pingedrag

Bankzaken

- 73 procent van de kinderen heeft een bankrekening op eigen naam staan. Kinderen vanaf 10 jaar hebben vaker dan gemiddeld een bankrekening op eigen naam.
- Kinderen vanaf 10 jaar zijn ook actiever met hun bankrekening dan kinderen die jonger dan 10 jaar zijn. Ze bekijken vaker dan de jongere kinderen de bij- en afschrijvingen en het saldo.
- 44 procent van de ouders waarvan de kinderen een bankrekening op eigen naam hebben, bekijkt de bij- en afschrijvingen voor het kind. Hoe jonger, hoe vaker de ouders voor het kind kijken (5-jarigen 63 procent en 6- en 7-jarigen 55 procent). Bij kinderen vanaf 10 jaar kijkt echter nog 31 procent van de ouders voor het kind.

Pingedrag

- 39 procent van de kinderen met een bankrekening heeft ook een eigen pinpas (al dan niet geactiveerd). Dit is 28 procent van alle kinderen. Het percentage kinderen met een geactiveerde pinpas neemt toe met de leeftijd. 37 procent van de kinderen van 10 jaar en ouder heeft een pinpas waarmee kan worden gepind.
- 69 procent van de kinderen met een geactiveerde pinpas mag wel eens pinnen. Dit zijn vooral kinderen van 10 jaar en ouder. 56 procent van de kinderen met een geactiveerde pinpas pint zelf wel eens; dit is 9 procent van alle kinderen. De meeste kinderen die wel eens pinnen, pinnen in het bijzijn van de ouder(s) (36 procent). 20 procent mag alleen pinnen. Ten opzichte van 2013 is het percentage kinderen met een eigen pinpas dat zelfstandig pint, gestegen van 11 naar 20 procent. Ten opzichte van 2013 is het percentage 10-plussers met een pinpas dat wel eens pint (al dan niet met een ouder), gestegen van 63 naar 75 procent. Het percentage 10-plussers dat zelfstandig pint, steeg van 17 naar 31 procent.
- De belangrijkste reden waarom een kind nog niet mag pinnen is omdat de ouders het kind daar nog te jong voor vinden (64 procent). De reden wordt minder vaak genoemd bij kinderen vanaf 10 jaar, maar is nog steeds de belangrijkste reden met 56 procent.
- De belangrijkste leermethodes van ouders waarvan het kind al pint, zijn uitleggen (51 procent), voordoen (37 procent) en meekijken (35 procent). 32 procent van de ouders gaf aan dat hun kind het al wist. Ouders

waarvan het kind nog niet pint, willen de volgende leermethodes toepassen: voordoen (45 procent), uitleggen (33 procent) en meekijken (27 procent). 3 op de 10 ouders geeft aan nog niet te weten hoe het kind te leren pinnen. Ten opzichte van 2013 zien we bij de ouders waarvan het kind al pint dat kinderen het vaker al wisten (in 2013 21 procent) en ouders het kinderen minder vaak hebben voorgedaan (in 2013 52 procent). En ouders waarvan het kind nu nog niet pint, noemen: door mijn kind uit te leggen hoe het werkt (in 2013 27 procent) en mijn kind zal het vast al weten (in 2013 10 procent).

- 72 procent van de ouders waarvan het kind pint, geeft aan dat er niemand kan meekijken bij het kind. Dit percentage is gedaald ten opzichte van 2013 van 90 naar 72 procent. Volgens 53 procent van de ouders waarvan het kind pint, kent hun kind de pincode uit het hoofd. Dit percentage is ook gedaald van 70 naar 53 procent. Ten opzichte van 2013 is ook het percentage 10-plussers dat de pincode uit het hoofd kent, gedaald van 78 naar 62 procent.
- 78 procent van de ouders vindt niet dat hun kind makkelijker geld uitgeeft met zijn/haar bankpas. Ouders met een inkomen beneden modaal geven vaker aan dat hun kind makkelijker geld uitgeeft met een bankpas (26 procent).

Bestedingsgedrag

Bestedingen

- Het merendeel van de kinderen (80 procent) koopt wel eens iets van zijn of haar eigen geld. Hoe ouder, hoe meer kinderen dit doen. 90 procent van de kinderen van 10 jaar en ouder koopt wel eens iets. Kinderen die zakgeld krijgen, kopen vaker iets van hun eigen geld dan kinderen die geen zakgeld krijgen (89 tegen 62 procent). Dit geldt voor alle leeftijdsgroepen.
- Bij 69 procent van de kinderen zijn de ouders er (bijna) altijd bij als het kind iets van zijn of haar eigen geld koopt. Hoe jonger het kind, hoe vaker de ouders er altijd bij zijn (83 procent 6-7 jaar tegen 49 procent 10 jaar en ouder).
- De top 5 van belangrijkste uitgavenposten zijn: snoep/snacks, kleine accessoires, Lego en teken- en/of knutselspullen. Er is weinig verschil in de top 5 tussen de verschillende leeftijden. We zien echter wel dat bij de jongsten speelgoedautootjes nog populair zijn. Vanaf 10 jaar worden cadeautjes voor anderen belangrijk (27 procent).
- 62 procent van de kinderen heeft wel eens te weinig geld om te kopen wat ze willen. Ze gaan dan sparen (64 procent), vragen extra geld aan de ouders (20 procent) of vragen het voor een speciale gelegenheid (39 procent). In vergelijking met 2013 vragen nu minder kinderen extra geld bij de ouders (33 procent in 2013), gaan nu meer kinderen sparen (59 procent in 2013), vragen kinderen vaker om geld voor een speciale gelegenheid (30 procent in 2013) of doen kinderen nu vaker niks (9 procent in 2013).

Mobiele telefoon

- 35 procent van de kinderen heeft een mobiele telefoon. We zien een duidelijk omslagpunt vanaf 10 jaar. 66 procent van de 10-plussers heeft een mobiele telefoon: 36 procent met prepaid kaart, 23 procent met een abonnement en 7 procent met alleen wifi. In vergelijking met 2013 zijn er nu minder kinderen met een prepaid kaart en meer met een abonnement.
- Van 51 procent van de kinderen met een abonnement betalen de ouders alle kosten. Bij prepaid betaalt 35 procent van de ouders alle kosten.
- Het merendeel van de ouders heeft afspraken gemaakt over wat het kind wel en niet mag doen met de telefoon (78 procent), wie het kind mag bellen en/of sms'en (63 procent) en wie de telefoon betaalt (55 procent). Een minderheid van de ouders maakt afspraken over wie de telefoon betaalt als deze kapot gaat (38 procent) of kwijtraakt of wordt gestolen (40 procent). Ook worden er in vergelijking met 2013 nu minder afspraken gemaakt over wie de kosten betaalt als de telefoon kapotgaat of kwijtraakt en wie het toestel betaalt.

Reclame en verleidingen

- Meer kinderen willen in 2018 spullen hebben die zij op televisie en internet zien, in een winkel van alles hebben en dingen hebben die klasgenoten ook hebben.
 - 57 procent van de kinderen wil graag spullen hebben die zij op de televisie/internet zien. Dit was in 2013 51 procent.
 - 48 procent van de kinderen wil, als zij in een winkel zijn, van alles hebben. Dit percentage was 43 procent in 2013.
 - 53 procent van de kinderen wil graag dingen hebben die klasgenoten ook hebben. Dit was 46 procent in 2013.
- Naarmate de kinderen ouder worden, willen ze minder vaak hebben wat op televisie is en wat er allemaal in de winkel te koop is. Daarentegen willen ze vaker hebben wat klasgenoten ook hebben. Dat is tot een leeftijd van 9 jaar, 10-plussers vinden dat weer minder belangrijk.
- Meisjes willen vaker spullen die zij op televisie zien dan jongens: 65 procent van de meisjes tegen 58 procent van de jongens. Meisjes willen vaker hebben wat klasgenoten ook hebben: 61 procent van de meisjes tegen 53 procent van de jongens.
- 6 op de 10 kinderen weten dat het doel van reclame is om mensen aan te zetten tot kopen. Als het erom gaat te weten dat reclame als doel heeft om iets te kopen, is er ook een groot leeftijdsverschil: maar 23 procent van de 5-jarigen weet dit, tegen 49 procent van de 6- en 7-jarigen; hoe ouder het kind hoe vaker het kind dit weet.
- 73 procent van de kinderen weet dat in gratis apps en online spelletjes reclame kan zitten en 61 procent van de kinderen weet dat er betaalde upgrades in kunnen zitten. Hoe ouder de kinderen, hoe vaker zij weten dat in gratis apps en online spelletjes reclame kan zitten. Er zijn grote verschillen tussen de leeftijdsgroepen als het erom gaat te weten dat in gratis apps en online spelletjes betaalde upgrades kunnen zitten: 29 procent van de 5-jarigen weet dit tegen 80 procent van de 10-plussers.
- In vergelijking met 2013 weten wel meer kinderen dat in gratis online spelletjes reclame kan zitten: 62 procent in 2013 tegen 73 procent in 2018.
- 19 procent van de kinderen denkt dat apps allemaal gratis zijn. Kinderen tot en met 7 jaar denken vaker dan kinderen vanaf 8 jaar dat apps allemaal gratis zijn.

De weerbaarheid van ouders tegen verleidingen

- Een kwart van de ouders vindt het lastig om zijn kind iets te weigeren.
- Ook vindt een op de vijf ouders het lastig om zijn kind met verleidingen om te leren gaan.
- Slechts 14 procent van de ouders laat zich ook leiden door verleidingen/reclames en vindt het daarom lastig een goed voorbeeld te geven.
- 31 procent van de ouders vindt het belangrijk dat het kind hetzelfde kan krijgen als zijn/haar klasgenoten. Dat geldt vooral voor ouders van 5-jarigen en 8- en 9-jarigen. In vergelijking met 2013 zijn nu meer ouders het eens met de stelling dat zij het belangrijk vinden dat hun kind hetzelfde kan krijgen als zijn/haar klasgenoten (24 procent in 2013).

Sparen

- 91 procent van de kinderen spaart, al dan niet voor een specifiek doel.
- Jongens en meisjes sparen even vaak, maar meisjes sparen vaker dan jongens zonder doel (34 tegen 28 procent) en jongens sparen vaker een aantal maanden dan meisjes (48 tegen 40 procent).
- Hoe ouder, hoe meer kinderen er zijn die een aantal maanden sparen.
- In vergelijking met 2013 sparen nu meer kinderen, maar meestal zonder doel (gestegen van 25 procent in 2013 naar 31 procent in 2018). In 2018 sparen minder kinderen wel eens een aantal maanden (44 procent, 50 procent in 2013).

- Kinderen sparen vaker in een spaarpot dan op een spaarrekening (54 tegen 37 procent genoemd). Vanaf 10 jaar sparen kinderen vaker op een spaarrekening (47 procent van de 10-plussers).
- 26 procent van de kinderen heeft wel eens een spaarplan gemaakt. Een spaarplan is een overzicht van inkomsten en uitgaven om te zien hoe lang of hoeveel iemand moet sparen om het spaardoel te behalen. In vergelijking met 2013 maken nu minder kinderen wel eens een spaarplan (in 2013 34 procent).
- 26 procent van de ouders heeft nog nooit gedacht aan het maken van een spaarplan. Dit percentage is gestegen ten opzichte van 2013 van 21 naar 26 procent.
- 75 procent van de ouders spaart op een aparte rekening voor het kind. Hoe hoger het inkomen van de ouders, hoe vaker zij een spaarrekening hebben voor het kind. Ouders sparen vooral voor later, zoals voor studie, rijbewijs, uit huis gaan, auto en/of koopwoning.

Leren over geldzaken

Besef van de waarde van geld

- De meeste kinderen hebben – volgens hun ouders – een aardig besef van de waarde van geld, de functie van geld en prijsbesef. Hierbij is een stijgende lijn met de leeftijd zichtbaar:
 - 58 procent van de 6- en 7-jarigen kan de euromunten op volgorde van laag naar hoog leggen en 96 procent van de kinderen van 10 jaar en ouder kan dit.
 - Kinderen begrijpen heel goed dat je met werken geld verdient (90 procent) en dat geld nodig is om spullen te kopen (91 procent). Ook op jonge leeftijd snappen veel kinderen dit al.
 - 56 procent van de kinderen begrijpt dat niet iedereen evenveel geld te besteden heeft; 15 procent denkt van wel. In vergelijking met 2013 denken nu minder kinderen dat iedereen evenveel geld te besteden heeft (in 2013 21 procent).
 - 87 procent van de kinderen beseft dat niet alles kan worden gekocht, omdat er geen oneindige hoeveelheid geld aanwezig is. Dit besef neemt toe met de leeftijd (93 procent van de 10-plussers).
 - Bijna driekwart van de kinderen heeft enige vorm van prijsbesef. Het percentage kinderen dat besef heeft of iets duur of goedkoop is neemt toe met de leeftijd. Van de 6- en 7-jarigen heeft 59 procent enig prijsbesef, van de kinderen van 10 jaar en ouder heeft 87 procent dit.
 - 56 procent van de ouders telt wel eens geld met zijn of haar kind. In vergelijking met 2013 geven nu meer ouders aan minder dan één keer per maand wel eens geld te tellen met zijn of haar kind (in 2013 29 procent). In 2013 werd vaker geantwoord 'Nee, dat doet mijn kind zelf wel eens' (in 2013 27 procent) en minder vaak geantwoord 'Nee, want er is zelden contant geld in huis' (in 2013 6 procent).
- Een op de vijf ouders geeft aan dat zijn/haar kind denkt dat geld onbeperkt uit de geldautomaat komt. Van de 10-plussers denkt 11 procent dit nog. Dit percentage is gedaald ten opzichte van 2013 van 22 naar 19 procent.
- De drie belangrijkste manieren voor ouders om hun kind te leren of iets duur of goedkoop is, is door:
 - er met hun kind over te praten als zij iets willen hebben: 71 procent
 - te praten over de kosten van de boodschappen: 41 procent
 - zakgeld te geven: 34 procent.

Bezig zijn met geld

- Een op de vijf kinderen is niet met geld bezig volgens de ouders (21 procent): het kind speelt niet met geld, telt zijn/haar geld niet, vindt het niet leuk om zelf iets te kopen of om te pinnen voor de ouders. Dit is vergelijkbaar met 2013, toen was het percentage 19 procent.
- Het percentage kinderen dat op geen enkele manier met geld bezig is neemt af met de leeftijd, maar ook van de 10-plussers is 19 procent nog niet met geld bezig. Dit percentage is gestegen ten opzichte van 2013 (16 procent).
- 5 procent van de ouders praat nooit met zijn kind over onderwerpen rondom geld en omgaan met geld.

- De belangrijkste onderwerpen waar ouders met hun kind over praten, zijn: waarom sparen belangrijk is (59 procent), hoe iemand aan zijn geld komt en wat je met geld kan doen (52 procent), en wat je wel en niet van een bepaald bedrag kunt kopen (50 procent). Het onderwerp dat het minst wordt besproken is: hoe het kind veilig kan pinnen (9 procent). De top 3 is hetzelfde als in 2013.
- Ten opzichte van 2013 worden de volgende onderwerpen minder besproken: hoe iemand aan geld komt en wat je met geld kan (van 62 naar 52 procent), en de waarde van geld: wat je van een bepaald bedrag wel/niet kunt kopen (van 56 naar 50 procent). De volgende onderwerpen worden vaker besproken: hoe reclame werkt (van 27 naar 31 procent), aanbiedingen (van 27 naar 34 procent) en wat een verzekering is (van 10 naar 14 procent).
- In vergelijking met 2013 vinden ouders het nu belangrijker om geld opzij te leggen voor later. Het percentage dat het eens is met deze stelling is gestegen van 83 naar 88 procent.

Verschillen tussen kinderen met en zonder zakgeld

- Er zijn enkele verschillen zichtbaar tussen kinderen met en zonder zakgeld die voor alle leeftijden gelden:
 - Kinderen met zakgeld kopen vaker iets van eigen geld.
 - Kinderen met zakgeld doen vaker klusjes.
 - Kinderen met zakgeld hebben vaker een pinpas.
 - Kinderen met zakgeld maken vaker een spaarplan.
 - Kinderen zonder zakgeld zijn minder met geld bezig dan kinderen met zakgeld.
 - Ouders die zakgeld geven praten vaker over geldzaken.

Visie

Nibud wil een Nederland zonder geldproblemen. Wanneer al op jonge leeftijd (vanaf 6 jaar) aandacht besteed wordt aan geld en het omgaan met geld, heeft dit een positief effect op het financiële gedrag als volwassene. Volwassenen die als kind niet van hun ouders hebben geleerd om goed met hun geld om te gaan, hebben twee keer zo vaak betalingsachterstanden (Van der Schors & Stierman, 2016).

Het Nibud ziet in dit onderzoek dat kinderen onveilig met hun pincode omgaan dan in 2013 en dat ouders minder met de financiële opvoeding bezig zijn dan vijf jaar geleden. Zo zegt een kwart van de ouders die geen zakgeld geeft dat ze dat niet doen omdat zij alles voor hun kind betalen. En een groeiend aantal ouders heeft nog nooit van een spaarplan gehoord. Daarnaast ziet het Nibud dat een vijfde van de 10-plussers niet bezig is met geld. Dat is meer dan in 2013.

Het Nibud vindt het zorgelijk dat veel kinderen opgroeien zonder dat zij de juiste basisvaardigheden meekrijgen. Daarom pleit het Nibud ervoor dat ouders, scholen en ook banken weer meer aandacht gaan besteden aan de financiële opvoeding.

Zes jaar om de basisvaardigheden te leren

Kinderen op de basisschool maken op financieel gebied een grote ontwikkeling door. Het besef van de waarde van geld, begrip over reclame en het besef dat er beperkingen zijn aan een beschikbaar budget, nemen sterk toe in de leeftijd van 5 tot 12 jaar. Er is een duidelijk omslagpunt te zien vanaf 10 jaar in het omgaan met geld. Jongeren krijgen vanaf die leeftijd meer zakgeld en doen vaker klusjes. Ze krijgen dan ook meer interesse in geld. Ze hebben vaker een bankrekening en doen betalingen vaker met een pinpas. Deze ontwikkeling past bij wat van kinderen in deze leeftijdsfase mag worden verwacht.

Net als in 2013 zien we ook nu weer dat ouders op de basisschool nog een belangrijke rol spelen bij de geldzaken van het kind. Het is goed om te zien dat 95 procent van de ouders met hun kind praat over verschillende thema's rond geldzaken en dat ouders kinderen begeleiden in het omgaan met geld door aanwezig te zijn als het kind een aankoop doet, wat uiteraard afneemt naarmate het kind ouder wordt. Het is goed om te zien dat in 2018 nog steeds veel kinderen sparen (91 procent) en dat bijna driekwart van de kinderen een bankrekening op eigen naam heeft. Daarnaast blijkt uit dit onderzoek wat het belang van het gedrag van ouders is. Kinderen van ouders die het belangrijk vinden om geld opzij te leggen voor later, sparen vaker dan kinderen van ouders die dat niet belangrijk vinden.

Ook ziet het Nibud een aantal zorgelijke signalen. Dat zijn de volgende.

5 tot en met 7-jarigen krijgen minder vaak zakgeld

In dit onderzoek zien we dat de jongere kinderen van 5 tot en met 7 jaar minder vaak zakgeld krijgen dan in 2013. Ouders van deze kinderen geven als redenen om geen zakgeld te geven dat het kind nog niet met geld bezig is en de waarde van geld nog onvoldoende doorheeft. Nu wordt ook vaker dan in 2013 de reden genoemd dat het kind de waarde van geld nog onvoldoende doorheeft. Het Nibud vindt het belangrijk dat kinderen leren omgaan met geld; het geven van zakgeld is een manier om dit te leren.

In dit onderzoek zien we ook dat de jongere kinderen van 5 tot en met 7 jaar minder vaak met vaste regelmaat zakgeld krijgen. Het kan zijn dat minder ouders aan deze leeftijdsgroep zakgeld geven omdat zij minder contant geld in huis hebben. Een van de redenen die ouders geven die nu zakgeld overmaken en voorheen contant, is dat zij het nu minder snel vergeten. Het Nibud is er een voorstander van dat kinderen met vaste regelmaat zakgeld krijgen. Zo leren kinderen met een vast budget in een vaste periode om te gaan. Zakgeld overmaken op een bankrekening van het kind kan ouders daarbij helpen het niet te vergeten.

Bijna een kwart van de ouders die geen zakgeld geeft, geeft als reden daarvoor dat het niet nodig is omdat het kind alles krijgt wat nodig is. Het Nibud vindt dat hierdoor kinderen de kans missen om te leren omgaan met geld. In plaats van alles voor het kind te betalen, adviseren we het kind zakgeld te geven. Met zakgeld leert een kind dat geld op kan zijn en dat er keuzes moeten worden gemaakt.

Ook krijgen kinderen uit gezinnen met lagere inkomens minder vaak zakgeld dan gemiddeld. Naast zakgeld zijn er ook andere manieren om te leren omgaan met geld, zoals het kind een eigen budget geven voor het kopen van cadeautjes. Daarnaast is het belangrijk dat ouders zich realiseren dat het bij zakgeld niet alleen om de hoogte van het bedrag gaat. Het gaat er vooral om dat je een vast bedrag op een vast moment geeft zodat kinderen leren met een bepaald budget om te gaan.

Ouders helpen met kinderen leren pinnen en veilig omgaan met pinnen

In de afgelopen 5 jaar hebben meer kinderen een pinpas gekregen en zijn kinderen vanaf 10 jaar meer gaan pinnen. Het Nibud vindt het belangrijk dat ouders kinderen vanaf 10-jarige leeftijd begeleiden bij het leren pinnen en veilig leren omgaan met pinnen. 29 procent van de ouders van wie het kind nog niet pinst, heeft er nog niet over nagedacht hoe hij dit aan zijn kind zal leren. Hoe jonger het kind hoe minder een ouder hierover heeft nagedacht. Wat opvalt is dat 17 procent van de ouders van 10-plussers hierover nog niet heeft nagedacht. Het Nibud adviseert dit eerst een paar keer samen met het kind te doen. Banken kunnen hierin ook een belangrijke rol spelen. Ook bij het veilig omgaan met pinnen.

Het Nibud vindt het zorgelijk dat kinderen nu minder veilig met hun pincode omgaan dan in 2013. Bij bijna driekwart kan niemand zien welke pincode wordt ingetoetst als zij pinnen. Dit percentage is gedaald ten opzichte van 2013 van 90 procent naar 72 procent. Ongeveer de helft kent zijn of haar pincode uit het hoofd. Dit percentage is ook gedaald ten opzichte van 2013 van 70 naar 53 procent.

Hoe het kind veilig kan pinnen is thuis het minst besproken onderwerp over geldzaken. Slechts 9 procent van de ouders bespreekt dit met het kind. Het Nibud wil dat daarvoor meer aandacht komt. Zodra kinderen naar de middelbare school gaan, gaan ze ook zelf met de pinpas aankopen doen. Ouders moeten zich meer realiseren dat ze hun kinderen hierop voorbereiden.

Ouders bekijken het saldo in plaats van de kinderen

Ouders geven vaak aan dat het kind niet zelf de bij- en afschrijvingen bekijkt. Bij basisschoolkinderen vanaf 10 jaar kijkt nog 31 procent van de ouders voor en niet met het kind. Het Nibud adviseert ouders minstens één keer per maand samen met het kind naar de bij- en afschrijvingen te kijken. Op die manier krijgen kinderen het besef wat een bankrekening betekent, wat er met het geld gebeurt en leren ouders hun kind waarop ze moeten letten bij het controleren van de afschrijvingen. Er zijn verschillende manieren om het banksaldo te controleren: via de mobielbankierenapp, de internetbankieromgeving en/of een papieren bankafschrift.

Omdat meer 10-plussers wel eens pinnen en geld steeds 'virtueel' wordt, roept het Nibud banken op om kinderen vanaf 10 jaar automatisch de mogelijkheid te geven om de mobielbankierenapp en de internetbankieromgeving voor hun eigen rekening te gebruiken. Uiteraard zonder overboekingen te kunnen doen. Zo kunnen kinderen makkelijker op elk gewenst moment hun saldo checken. Daarbij is het belangrijk dat ouders de bankieromgeving(en) kunnen beheeren, zodat zij de controle houden over wat de kinderen wel en niet kunnen doen. Zo bereiden we kinderen stapsgewijs voor op een digitale financiële wereld.

Spaarplan helpt kinderen bewust om te leren gaan met geld

Net als in 2013 sparen nog steeds veel kinderen (91 procent). Ten opzichte van 2013 sparen nu wel meer kinderen zonder specifiek doel en minder kinderen een aantal maanden. Om kinderen te leren doelgericht en voor langere periode te sparen kan een spaarplan helpen. Een spaarplan is een overzicht van de inkomsten en uitgaven om te zien hoe lang of hoeveel iemand moet sparen om het spaardoel te behalen. Ongeveer een

op de vier kinderen heeft wel eens een spaarplan gemaakt. Wat opvalt is dat nu minder kinderen wel eens een spaarplan maken in vergelijking met 2013 (dit is gedaald van 34 naar 26 procent). Ouders geven nu ook vaker aan dat zij daaraan nog nooit hebben gedacht (gestegen van 21 naar 26 procent). Het maken van een spaarplan is een mooi middel om kinderen bewust met geld te leren omgaan.

Mobiele telefoon mooie kans kinderen te leren omgaan met risico's

Veel kinderen in de basisschoolleeftijd hebben een mobiel. We zien een duidelijk omslagpunt vanaf 10 jaar. 66 procent van de 10-plussers heeft een mobiele telefoon. In vergelijking met 2013 hebben nu meer kinderen een abonnement en minder kinderen een prepaid kaart. Ten opzichte van 2013 maken ouders nu vaker afspraken over wat het kind wel en niet mag doen met de telefoon, wie het kind mag bellen en/of appen en wie de telefoon betaalt. Er worden minder afspraken gemaakt over wie de kosten betaalt als de telefoon kapotgaat of kwijtraakt en wie het toestel betaalt. Afspraken die nu worden gemaakt gaan meer over gedrag: wat mag mijn kind doen met de mobiele telefoon. Dit is uiteraard in de huidige tijd zeer belangrijk.

Een mobiel is vaak het eerste dure apparaat dat kinderen bezitten. Zeker nu kinderen bijna niet zonder een mobiel kunnen, is het ook belangrijk dat ze beseffen dat het geld kost als het apparaat kapotgaat of gestolen wordt. Graag ziet het Nibud dat ouders duidelijke afspraken maken met de kinderen over wie wat betaalt bij verlies, diefstal of reparatie. Hierdoor leert het kind beter met risico's omgaan. De mobiele telefoon is voor ouders een mooi gespreksonderwerp om kinderen te leren dat het nodig is om geld achter de hand te hebben voor het repareren of vervangen van onmisbare gebruiksvoorwerpen.

1. Inleiding

1.1 Het Nibud Kinderonderzoek

Het Nibud doet regelmatig onderzoek naar kinderen en jongeren. Sinds 1984 heeft het Nibud twaalf keer het Scholierenonderzoek uitgevoerd. Dit geeft inzicht in de financiële situatie en het gedrag van middelbare scholieren. In 2006 is in samenwerking met het Jeugdjournaal een peiling gehouden onder basisschoolkinderen hoe zij met hun geld omgaan. In 2009 hebben we het financiële gedrag van 6- en 7-jarigen onderzocht. Wijzer in Geldzaken voerde het jaar daarna een onderzoek uit onder kinderen in groep 5 t/m 8. In 2013 heeft het Nibud onderzoek gedaan over geldzaken onder alle kinderen tussen de 5 en 12 jaar op de basisschool. Dit onderzoek is een herhaling van het onderzoek dat in 2013 is uitgevoerd.

Het doel van het Nibud Kinderonderzoek is het verkrijgen van inzicht in:

- het financiële gedrag van kinderen op de basisschool: hun inkomsten, bestedingsgedrag, hun spaar- en pinggedrag en hun besef van de waarde en functie van geld;
- hoe ouders hun kind leren omgaan met geld en hoe ze samen met hun kind met geld bezig zijn;
- hoeverre kinderen op financieel gebied kunnen omgaan met de digitalisering en in hoeverre ouders deze digitalisering meenemen in hun financiële opvoeding.

In het onderzoek zijn 1.492 ouders ondervraagd over het financiële gedrag en de financiële situatie van hun kind. Wanneer ouders meerdere kinderen op de basisschool hebben, moesten ze de vragen voor één kind invullen. Het zijn dus de ouders die de antwoorden hebben gegeven op vragen over hun kind en niet de kinderen zelf. Een uitgebreide beschrijving van de onderzoeksopzet en de achtergrondkenmerken staan in bijlage 1.

Dit onderzoek levert kennis en inzichten op die kunnen worden gebruikt door ouders, het onderwijs en andere 'opvoeders', zoals maatschappelijke dienstverleners, jeugdartsen en banken. Het Nibud gebruikt de gegevens om haar voorlichting aan bovengenoemde doelgroepen te verbeteren en te actualiseren.

Dit onderzoek is mede mogelijk gemaakt door financiering van SNS.

1.2 De leerdoelen voor kinderen van 6 tot en met 11 jaar

Het Nibud vindt het belangrijk dat kinderen al vroeg leren omgaan met geld. Het uiteindelijke doel is dat zij als volwassenen financieel redzaam zijn. Dat betekent dat zij financieel bewust zijn en beschikken over bepaalde kennis en vaardigheden op het gebied van financiën.

Wat kinderen zouden moeten leren, staat beschreven in de *Nibud-leerdoelen & -competenties voor kinderen en jongeren*. Er zijn vier leerdoelen: inkomsten verwerven, geldzaken organiseren, verantwoord besteden en voorbereid zijn op (on)voorziene gebeurtenissen. Het Nibud heeft de leerdoelen opgesteld vanaf 6-jarige leeftijd, omdat de meeste kinderen dan in groep 3 van de basisschool komen, waar ze 'echt' leren tellen en rekenen. In dit onderzoek zijn ook de 5-jarigen meegenomen om inzicht te krijgen in wat voorafgaat aan de leeftijd van 6 jaar: wat kinderen op die leeftijd al met geld doen en wat ze ervan weten. In dit onderzoek zijn net als in 2013 de leerdoelen meegenomen. Hiermee krijgen we inzicht in de ontwikkeling van wat kinderen kennen en kunnen op een bepaalde leeftijd.

Daarnaast hebben we de ouders zelf gevraagd hoe zij met hun kind met geldzaken bezig zijn. Hoe leren ouders hun kind omgaan met geld? Het onderzoek geeft vanuit deze invalshoek inzicht in:

- Hoe doen ouders het op het gebied van de financiële opvoeding?
- Waaraan moet de komende tijd meer aandacht worden gegeven binnen de financiële opvoeding?

1.3 Leeswijzer

Dit rapport beschrijft in verschillende hoofdstukken de bevindingen over het financiële gedrag van de kinderen met betrekking tot:

- zakgeld en andere inkomsten zoals klusjes
- bankzaken en pingedrag
- bestedingsgedrag
- sparen
- leren over geldzaken.

Als er verschillen zijn met de resultaten uit 2013 worden deze benoemd. De vergelijkingen met voorgaande jaren zijn cursief weergegeven.

Bij de analyse van de vragen is gekeken naar de samenhang met de volgende kenmerken:

- het geslacht van de kinderen
- de leeftijd van de kinderen
- de inkomenssituatie van de ouders.

Percentages die onderstreept zijn in de tabellen wijken significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.

2. Zakgeld en andere inkomsten

2.1 Zakgeld

2.1.1 Wel of geen zakgeld?

- 69 procent van de ouders geeft aan dat het kind zakgeld krijgt, waarvan 59 procent op een vast moment (wekelijks of maandelijks) en 10 procent onregelmatig.
- Van de kinderen die zakgeld krijgen, krijgt:
 - 67 procent het zakgeld per week (46 procent van alle kinderen)
 - 19 procent het zakgeld per maand (13 procent van alle kinderen)
 - 14 procent het zakgeld onregelmatig (10 procent van alle kinderen).

Tabel 1: Percentage kinderen dat zakgeld ontvangt, naar leeftijd (n=1.491)

	Ontvangt zakgeld regelmatig (wekelijks of maandelijks) (%)	Ontvangt zakgeld (per week, maand of onregelmatig) (%)
5 jaar	<u>30</u>	<u>38</u>
6 jaar	<u>43</u>	<u>52</u>
7 jaar	53	<u>61</u>
8 jaar	64	<u>77</u>
9 jaar	64	<u>77</u>
10 jaar	<u>72</u>	<u>82</u>
11 jaar	<u>73</u>	<u>81</u>
12 jaar	<u>77</u>	<u>86</u>
Totaal	59	69

* Onderstreept wijkt significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.

- Hoe ouder, hoe groter het deel van de kinderen dat zakgeld krijgt.
- Meisjes krijgen vaker zakgeld dan jongens: 72 procent van meisjes tegen 66 procent van jongens.
- Van de kinderen uit een gezin met een benedenmodaal inkomen krijgt 63 procent zakgeld, tegen 72 procent van de kinderen uit een gezin met een inkomen van meer dan twee keer modaal.
- Hoe ouder het kind, hoe vaker het zakgeld per maand wordt gegeven.
- Kinderen die het zakgeld regelmatig krijgen, krijgen vaker dan kinderen die zakgeld onregelmatig krijgen het zakgeld op hun bankrekening (23 tegen 8 procent). Kinderen die onregelmatig zakgeld krijgen, krijgen dit weer vaker zowel contant als op de bankrekening (14 tegen 7 procent). Er is geen verschil in het geven van contant geld tussen regelmatig en onregelmatig zakgeld geven.

In vergelijking met 2013 krijgen 5- tot en met 7-jarigen minder vaak (regelmatig) zakgeld. Voor de 5-jarigen is dit 45 procent in 2013 tegen 38 procent in 2018; voor de 6-jarigen 56 procent in 2013 tegen 52 procent in 2018. En voor de 7-jarigen is dit 67 procent in 2013 tegen 61 procent in 2018. Ook krijgen kinderen uit een gezin van meer dan twee keer modaal minder vaak zakgeld dan in 2013 (gedaald van 85 naar 72 procent). Alleen als er verschillen zijn met de resultaten uit 2013 worden deze benoemd.

2.1.2 Zakgeld bij gescheiden ouders

Van de kinderen met gescheiden ouders (n=286) krijgt 23 procent ook zakgeld bij de andere ouder en 43 procent niet. 17 procent van de ouders weet niet of er zakgeld bij de ex-partner wordt gegeven en 17 procent geeft aan dat dit niet van toepassing is.

2.1.3 Geen zakgeld

- Belangrijkste redenen om geen zakgeld te geven zijn:
 - Mijn kind heeft geen eigen geld nodig, als hij/zij iets nodig heeft, dan betaal ik: 24 procent.
 - Mijn kind is (nog) niet met geld bezig: 20 procent.
 - Mijn kind heeft de waarde van geld nog onvoldoende door: 19 procent.
- 9 procent van de ouders geeft als reden dat het geen geld heeft om zakgeld te geven.

Tabel 2: Percentage ouders dat geen zakgeld geeft, naar reden (n=465)

	%
Mijn kind heeft geen eigen geld nodig, als hij/zij iets nodig heeft dan betaal ik dat wel	24
Mijn kind is (nog) niet met geld bezig	20
Mijn kind heeft de waarde van geld nog onvoldoende door	19
Ik heb daar het geld niet voor	9
Ik heb daar nog niet over nagedacht	8
Ik vind mijn kind (nog) te jong voor zakgeld	6
Mijn kind krijgt al zakgeld bij mijn ex-partner	3
Mijn kind kan nog niet tellen	2
Mijn kind wil geen zakgeld	2
Mijn kind zou al het zakgeld direct uitgeven	1
Anders namelijk	7

- Hoe ouder het kind, hoe vaker de reden wordt gegeven dat het kind geen zakgeld nodig heeft, omdat alles wordt betaald.
- Hoe jonger het kind, hoe vaker de reden is gegeven 'Mijn kind is nog niet met geld bezig'.
- Hoe jonger het kind, hoe vaker de reden wordt gegeven 'Mijn kind heeft de waarde van geld nog onvoldoende door'.
- Ouders van 10-plussers geven vaker dan ouders van jongere kinderen als reden dat zij geen geld hebben voor zakgeld (19 procent).
- Van de ouders van wie het kind de waarde van de euromunten *niet* kent (zie paragraaf 6.1.2), geeft 37 procent geen zakgeld omdat het kind (nog) niet met geld bezig is.
- Van de ouders met een kind dat wel de waarde van het geld kent, is de belangrijkste reden om geen zakgeld te geven dat zakgeld niet nodig is omdat het kind alles al krijgt.

In vergelijking met 2013 wordt nu vaker als reden genoemd 'Mijn kind heeft de waarde van geld nog onvoldoende door' (13 procent in 2013). En minder vaak als reden 'Ik heb daar het geld niet voor' (in 2013 14 procent).

2.1.4 Hoogte zakgeld

Tabel 3 laat zien wat het doorsneebedrag aan zakgeld is. Een veel gegeven bedrag is 1 euro per week. Er is duidelijk een omslagpunt zichtbaar vanaf 10 jaar. Het doorsneebedrag gaat dan naar 2 euro per week. De helft van de 10-jarigen ontvangt een zakgeldbedrag dat lager ligt dan 2 euro en de andere helft hoger dan 2 euro.

Tabel 3: Zakgeldbedragen in euro per week (exclusief 0), naar leeftijd (n=917)

	Mediaan	Percentiles 40-60
5 jaar (n=49)	1,16	1,00 - 1,40
6 jaar (n=89)	1,00	1,00 - 1,40
7 jaar (n=112)	1,00	1,00 - 2,00
8 jaar (n=159)	1,16	1,00 - 2,00
9 jaar (n=133)	1,57	1,10 - 2,00
10 jaar (n=154)	2,00	2,00 - 2,30
11 jaar (n=172)	2,00	2,00 - 2,30
12 jaar (n=45)	2,33	2,30 - 3,00

- Jongens en meisjes krijgen ongeveer evenveel zakgeld.

2.1.5 Moment van ontvangst van het zakgeld

- Het overgrote deel van de kinderen die wekelijks of maandelijks het zakgeld krijgen, ontvangt dit op een vast tijdstip (86 en 78 procent). Kinderen die wekelijks zakgeld krijgen, ontvangen dit vaker op een vast moment dan kinderen die maandelijks zakgeld krijgen.
- Bij ongeveer de helft van de kinderen die het zakgeld onregelmatig krijgen, hangt dit af van het moment waarop de ouder eraan denkt.

Tabel 4: Percentage kinderen dat per week, maand of onregelmatig zakgeld ontvangt, naar (on)regelmatige uitbetaling van het zakgeld (n=1.027)

	Zakgeld per week %	Zakgeld per maand %	Zakgeld onregelmatig %	Totaal %
Op een vaste dag / vast tijdstip	86	78	10	74
Als mijn kind daarom vraagt	3	2	19	5
Als ik eraan denk	9	16	53	16
Anders	2	4	17	4

* Onderstreept wijkt significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.

** Antwoordcategorie 'Anders' is nu toegevoegd ten opzichte van 2013.

- Het moment waarop zakgeld wordt gegeven, verschilt niet tussen kinderen van verschillende leeftijden of geslacht.
- 17 procent van de ouders die onregelmatig zakgeld geven, gaven als antwoord 'Anders'. Andere momenten die zij noemden om zakgeld te geven zijn: na het doen van klusjes, voor vakanties, als ze zich goed hebben gedragen/gepresteerd, als het voor de ouders financieel toelaatbaar is of als de ouders muntgeld hebben.

2.1.6 Manieren waarop het zakgeld wordt gegeven

- 71 procent van de ouders geeft het zakgeld contant, 21 procent maakt het over en 8 procent doet beide.
- Hoe ouder het kind, hoe vaker het zakgeld wordt overgemaakt naar de bankrekening.

Tabel 5: Percentage ouders dat hun kind zakgeld geeft, naar manier en leeftijdsgroep (n=1.026)

	5 jaar %	6-7 jaar %	8-9 jaar %	10 jaar en ouder %	Totaal %
Contant	78	<u>79</u>	<u>77</u>	<u>62</u>	71
Op bankrekening van kind	19	<u>13</u>	<u>15</u>	<u>29</u>	21
Zowel contant als op bankrekening	3	8	8	8	8
Anders	-	-	-	<1	<1

* Onderstreept wijkt significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.

** Nieuwe vraag in 2018.

- Belangrijkste redenen om het zakgeld contant te geven zijn: om het kind te leren omgaan met geld, het is tastbaar en zichtbaar. De belangrijkste redenen om het zakgeld over te maken zijn: gemak, geen contant geld in huis waardoor het minder snel wordt vergeten. Maar ook het leren omgaan met internetbankieren en pinnen.

Tabel 6: Belangrijkste redenen waarom ouders het zakgeld contant geven of overmaken (n=1.026)

Redenen contant geld geven	Redenen overmaken
leren omgaan met geld	gemak / wordt het niet vergeten / geen contant geld in huis
beter overzicht	beter overzicht
echt geld in de hand, zichtbaar, tastbaar	kind gaat minder kopen / meer sparen
bewust maken van waarde	leren sparen
heeft nog geen rekening	veiliger
	leren internetbankieren/pinnen

* Nieuwe vraag in 2018.

2.1.7 Ouders die het zakgeld nu contant geven

- 33 procent van de ouders die nu zakgeld contant geven is van plan later het geld over te maken.
- 12 jaar vinden de meeste ouders een mooi moment om het zakgeld over te maken. Dit is de leeftijd waarop kinderen naar de middelbare school gaan. Kinderen krijgen dan meer zakgeld en vaak ook kleedgeld.

Tabel 7: Percentage ouders dat wel of niet van plan is om zakgeld later over te maken op de bankrekening (n=729)

	%
Ja	33
Nee	38
Weet ik nog niet	46
Anders	1

* Nieuwe vraag in 2018.

2.1.8 Ouders die het zakgeld nu overmaken

- 62 procent van de ouders die nu zakgeld overmaken heeft voorheen ook zakgeld contant gegeven. De belangrijkste redenen om te switchen zijn:
 - Door het zakgeld over te maken wordt het minder vaak vergeten (regelmatiger).
 - Ze hebben eerst contant zakgeld gegeven om de waarde van het geld te leren.
 - Het zakgeld bedrag werd te hoog, toen overgestapt naar een bankrekening.
- 38 procent van de ouders die nu zakgeld overmaken, heeft nooit contant zakgeld gegeven omdat zij geen/weinig contant geld in huis hadden, vanwege gemak of omdat het kind het zakgeld moet sparen.

Tabel 8: Percentage ouders dat voorheen het zakgeld wel of niet contant heeft gegeven (n=210)

	%
Ja	62
Nee	38

* Nieuwe vraag in 2018.

2.1.9 Afspraken over de besteding van het zakgeld

- 29 procent van de kinderen die zakgeld krijgen, is volledig vrij in wat zij met hun zakgeld doen.
- 29 procent van de kinderen mag zelf weten waar zij hun zakgeld aan uitgeven, maar moeten wel altijd 'bedenktijd' nemen voordat zij iets kopen.
- De meest voorkomende afspraken tussen ouder en kind, zijn:
 - dat een deel van het zakgeld wordt gespaard (26 procent)
 - dat eerst met de ouder(s) moet worden overlegd voordat het kind iets van het zakgeld koopt (28 procent).

Tabel 9: Percentage ouders dat het eens is met de volgende stellingen over in hoeverre het kind volledig vrij is in het besteden van zijn zakgeld (meerdere antwoorden mogelijk) (n=1.042)

	%
Ja, mijn kind mag het helemaal zelf weten	29
Ja, maar ik wil wel altijd dat mijn kind er een nachtje over slaapt voordat hij/zij iets koopt	29
Nee, mijn kind moet eerst met mij en/of mijn partner overleggen voordat hij iets van zijn/haar zakgeld wil kopen	28
Nee, mijn kind moet een deel sparen, hij/zij mag niet alles direct uitgeven	26
Nee, mijn kind mag er geen snoep van kopen	14
Nee, mijn kind moet er cadeautjes van kopen voor het gezin (broertjes/zusjes/ouders)	8
Nee, mijn kind moet er cadeautjes van kopen voor vriendjes/vriendinnetjes	3
Nee, mijn kind moet het zakgeld helemaal sparen*	2
Nee, want mijn kind heeft geen pinpas*	2
Nee, mijn kind moet er zijn telefoonkosten van betalen	<1
Anders	3

* in 2018 nieuw toegevoegd.

- Kinderen uit gezinnen met een minder modaal inkomen mogen vaker zelf weten waar zij hun zakgeld aan uitgeven dan kinderen uit gezinnen met twee keer modaal (34 tegen 21 procent).
- Jongens moeten vaker een deel sparen van hun zakgeld dan meisjes (29 tegen 23 procent).
- Kinderen vanaf 10 jaar moeten vaker dan jongere kinderen van hun zakgeld cadeautjes kopen voor het gezin (13 tegen 8 procent gemiddeld).
- Meisjes moeten vaker dan jongens cadeautjes kopen voor vriendjes en vriendinnetjes (4 tegen 1 procent).

In vergelijking met 2013 mogen kinderen nu minder vaak snoep kopen van hun zakgeld (in 2013 8 procent) en moeten kinderen vaker eerst overleggen met de ouders voordat zij iets van hun zakgeld mogen kopen (in 2013 22 procent).

2.1.10 Afspraken over het zakgeld tussen gescheiden ouders

- 25 procent van de ouders die gescheiden zijn, heeft met de ex-partner afspraken gemaakt over het zakgeld.

Tabel 10: Percentage gescheiden ouders dat wel/geen afspraken met elkaar heeft gemaakt over zakgeld (n=286)

	%
Ik heb met mijn ex-partner afspraken gemaakt over het zakgeld	25
Mijn kind probeert mij en mijn ex-partner wel eens tegen elkaar uit te spelen om meer geld te krijgen	13

2.1.11 Stellingen over de hoogte van het zakgeld

De ouders die zakgeld geven, kregen een aantal stellingen voorgelegd over (de hoogte van) het zakgeld.

Tabel 11: Percentage ouders dat het eens/oneens is met de volgende stellingen over het geven van zakgeld (n=1.027)

	Eens %	Oneens %
Ik ben bang dat ik te weinig zakgeld geef	16	84
Wat ouders in mijn omgeving aan zakgeld geven, heeft invloed gehad op hoeveel ik nu geef	16	84
Mijn kind vindt dat ik te weinig zakgeld geef	20	80
Mijn kind onderhandelt met mij over de hoogte van het zakgeld	14	86

- 16 procent van de ouders vindt dat zij te weinig zakgeld geven. Dit wordt minder ervaren door ouders die twee keer modaal verdienen (6 procent) dan ouders uit de andere inkomensgroepen.
- Ouders die bang zijn te weinig te geven, blijken in de praktijk niet meer of minder te geven dan andere ouders.
- Kinderen die vinden dat ze te weinig zakgeld krijgen, blijken niet vaker minder te krijgen dan andere kinderen.

In vergelijking met 2013 zijn ouders het nu vaker eens met de stelling 'Wat ouders in mijn omgeving aan zakgeld geven, heeft invloed gehad op wat ik nu geef' (in 2013 12 procent). Ouders zijn het minder vaak eens met de stelling 'Mijn kind onderhandelt met mij over de hoogte van het zakgeld' (in 2013 18 procent).

2.2 Andere inkomsten

2.2.1 Betaalde klusjes

- 43 procent van de kinderen doet wel eens betaalde klusjes en 57 procent niet.
- Hoe ouder, hoe meer kinderen er zijn die wel eens betaalde klusjes doen.

Tabel 12: Percentage kinderen dat wel eens geld verdient met klusjes, naar leeftijd (n=1.491)

	5 jaar %	6-7 jaar %	8-9 jaar %	10 jaar en ouder %	Totaal %
Ja, met klusjes thuis (voor mij en/of mijn (ex-)partner)	<u>11</u>	26	27	<u>34</u>	27
Ja, met klusjes voor anderen (bijvoorbeeld burens, familie)	5	7	6	6	6
Ja, zowel met klusjes thuis als voor anderen	<u>3</u>	8	9	<u>13</u>	9
Nee	<u>81</u>	60	59	<u>47</u>	57

* Onderstreept wijkt significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.

- De kinderen die zakgeld krijgen, doen vaker dan kinderen zonder zakgeld wel eens betaalde klusjes: 49 tegen 28 procent. Dit geldt voor alle leeftijden.

In vergelijking met 2013 doen 8- en 9-jarigen minder vaak klusjes (in 2013 50 procent). Minder kinderen doen nu zowel klusjes thuis als voor anderen (in 2013 12 procent). In vergelijking met 2013 is het percentage jongens dat wel eens betaalde klusjes doet gedaald van 50 naar 44 procent. Het percentage meiden dat wel eens betaalde klusjes doet is niet veranderd.

2.2.2 Vergoeding voor betaalde klusjes

- Het doorsneebedrag (mediaan bedrag) dat een kind voor een klusje krijgt is 1 euro. Voor kinderen van 6 tot 10 jaar is het 1 euro; voor kinderen van 10 jaar en ouder is de vergoeding 2 euro per klusje.
- Jongens krijgen iets meer geld voor een klusje dan meisjes: het doorsnee bedrag is 2 euro voor jongens en 1 euro voor meisjes.
- Het inkomen van de ouders heeft geen invloed op het bedrag dat een kind per keer voor een klusje krijgt.

2.2.3 Manieren van geld geven voor klusjes

- 85 procent van de kinderen krijgt het geld voor de klusjes contant.
- Er zijn geen verschillen tussen de leeftijdsgroepen.

Tabel 13: Percentage ouders dat geld voor klusjes contant geeft, overmaakt op bankrekening of beide doet (n=638)

	%
Contant	85
Ik maak het over naar zijn/haar bankrekening	8
Zowel contant als op de bankrekening	7
Anders	2

* Nieuwe vraag in 2018.

- Kinderen krijgen het geld voor de klusjes vaker contant dan het zakgeld (85 tegen 71 procent). Zakgeld wordt vaker overgemaakt (21 procent).

2.2.4 Frequentie van betaalde klusjes

- De meeste kinderen die klusjes doen, doen dit op onregelmatige basis (35 procent). Dit is vergelijkbaar voor de verschillende leeftijden. Het wel of niet krijgen van zakgeld heeft geen invloed op de frequentie.

Tabel 14: Percentage kinderen dat betaalde klusjes doet, naar frequentie (n=637)

	%
Een paar keer per week	10
1x per week	19
Ongeveer 2x per maand	21
Ongeveer 1x per maand	15
Onregelmatig: een paar keer per jaar	35

- Kinderen van ouders die een benedenmodaal inkomen hebben, doen niet vaker dan de andere inkomensgroepen klusjes. Maar als ze het doen, dan doen ze het wel frequenter: 39 procent één keer per week of vaker.

2.2.5 Soorten betaalde klusjes

- Het populairste betaalde klusje is in de tuin helpen. Dat was het ook in 2013.

Tabel 15: Percentage kinderen dat betaalde klusjes doet, naar soort (meerdere antwoorden mogelijk) (n=637)

	%
Helpen in de tuin	46
Standaard huishoudelijke klussen in huis (stofzuigen, vaatwasser uitruimen en dergelijke)	39
Auto schoonmaken	31
Kamer opruimen	30
Flessen en/of afval (bijvoorbeeld oud papier) wegbrengen	29
Boodschappen doen	21
Uitgebreidere huishoudelijke klussen in het huis (ramen zemen, kasten poetsen en dergelijke)	16
Hond uitlaten	11
Anders	9

- Dit zijn de verschillen tussen de leeftijden:
 - 6- en 7-jarigen verdienen minder vaak geld door boodschappen te doen dan 8- en 9-jarigen (14 tegen 21 procent). Zij verdienen ook vaker geld door hun kamer op te ruimen dan andere leeftijdsgroepen (39 procent van 6- en 7-jarigen tegen 25 procent van 10-plussers)
 - Hoe ouder de kinderen, hoe vaker ze geld verdienen met het schoonmaken van de auto (13 procent van de 5-jarigen tegen 39 procent van de 10-plussers)
- Er zijn nagenoeg geen verschillen tussen jongens en meisjes in het soort betaalde klusjes dat ze doen.
 - Jongens verdienen vaker geld met flessen en/of afval wegbrengen dan meiden: 33 procent van de jongens tegen 24 procent van de meisjes.
- Het inkomen van de ouders heeft nauwelijks invloed op de soorten betaalde klussen.
 - Kinderen met ouders die een inkomen hebben beneden modaal verdienen vaker geld door boodschappen doen (30 procent van minder modaal tegen 16 tot 20 procent voor meer dan modaal)
 - Hoe meer inkomen de ouders hebben, hoe vaker kinderen geld verdienen met het helpen in de tuin (39 procent van gezinnen met een inkomen beneden modaal tegen 58 procent van kinderen uit gezinnen met een inkomen hoger dan twee keer modaal)

In vergelijking met 2013 doen kinderen nu vaker standaard en uitgebreidere huishoudelijke klussen in huis (in 2013 29 procent en 8 procent). In 2018 laten de kinderen minder vaak de hond uit (in 2013 16 procent), helpen minder vaak in de tuin (in 2013 53 procent) en maken de auto minder vaak schoon (in 2013 39 procent).

2.3 Overige inkomsten

- 91 procent van de kinderen krijgt naast zakgeld en/of betaalde klusjes (nog) op andere manieren geld. Er is geen verschil tussen kinderen die wel of geen zakgeld krijgen.
- Kinderen uit gezinnen met een benedenmodaal inkomen krijgen minder vaak op andere manieren geld dan kinderen uit gezinnen met een inkomen tussen modaal en 1,5 keer modaal (12 tegen 6 procent).

Tabel 16: Percentage kinderen dat op andere manieren wel eens geld krijgt (meerdere antwoorden mogelijk), naar leeftijd (n=1.491)

	5 jaar %	6-7 jaar %	8-9 jaar %	10 jaar en ouder %	Totaal %
Voor het rapport en/of diploma	<u>50</u>	<u>66</u>	75	<u>80</u>	71
Voor de verjaardag	<u>47</u>	<u>60</u>	67	<u>77</u>	66
Af en toe zomaar van anderen (bijvoorbeeld van opa's en oma's)	43	47	48	47	47
Voor de vakantie	<u>27</u>	<u>41</u>	49	<u>53</u>	45
Af en toe zomaar van mij en/of mijn partner	24	24	22	19	22
Voor speciale feesten (Suikerfeest, kerst of Chanoeka)	10	10	10	10	10
Anders	7	6	3	3	4
Nee, (bijna) nooit	<u>17</u>	<u>11</u>	8	<u>6</u>	9

* Onderstreept wijkt significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.

- Hoe ouder, hoe vaker kinderen nog op een andere manier geld krijgen.
- Geld voor het rapport, de verjaardag en de vakantie wordt vaker gegeven naarmate het kind ouder wordt.
- Kinderen uit een gezin met een inkomen tussen 1,5 keer en 2 keer modaal krijgen vaker geld voor de verjaardag.
- Kinderen uit een gezin met een benedenmodaal inkomen krijgen minder vaak geld voor het rapport, diploma en/of vakantie.

In vergelijking met 2013 krijgen de 6- en 7-jarigen vaker geld voor de vakantie en af en toe zomaar van anderen. De 8- en 9-jarigen krijgen minder vaak geld voor de verjaardag maar vaker geld voor de vakantie.

3. Bankzaken en pingedrag

3.1 Bankzaken

3.1.1 Een eigen bankrekening

- 73 procent van de kinderen heeft een bankrekening op eigen naam staan.
 - Kinderen vanaf 10 jaar hebben vaker dan gemiddeld een bankrekening op eigen naam, namelijk 76 procent.
 - Jongens hebben vaker dan meisjes een eigen bankrekening (75 tegen 70 procent).
 - Het inkomen van de ouders heeft er invloed op of een kind wel of geen eigen bankrekening heeft. Kinderen van ouders met een benedenmodaal inkomen hebben vaker geen eigen bankrekening (61 procent).
 - Kinderen die zakgeld krijgen, hebben vaker een eigen bankrekening (75 procent).

Tabel 17: Percentage kinderen dat wel of niet een eigen bankrekening op naam heeft (n=1.491)

	5 jaar %	6-7 jaar %	8-9 jaar %	10 jaar en ouder %	Totaal %
Ja	68	70	73	<u>76</u>	73
Nee	32	30	26	<u>22</u>	27
Weet niet	0	0	1	1	1

* Deze vraag kan niet vergeleken worden met 2013 vanwege andere antwoordcategorieën.

** Onderstreept wijkt significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.

3.1.2 Bij- en afschrijvingen / saldo bekijken

- 44 procent van de ouders waarvan de kinderen een bankrekening op eigen naam hebben, bekijkt de bij- en afschrijvingen voor het kind.

Tabel 18: Percentage kinderen dat wel/niet hun bij- en afschrijvingen en het saldo bekijkt en de reden daarvoor (n=1.084) (meerdere antwoorden mogelijk)

	%
Ja, uit zichzelf: mijn kind vindt dat interessant	6
Ja, af en toe bekijkt hij/zij het	10
Ja, als ik tegen hem/haar zeg dat hij/zij het moet bekijken	3
Ja, we kijken samen	16
Nee, dat doe ik voor hem/haar	44
Nee, dat interesseert hem/haar niet	22
Nee, daarvoor staan er te weinig veranderingen op	14
Anders	5

* Deze vraag kan niet vergeleken worden met 2013 vanwege een aanpassing van de vraag.

- Kinderen vanaf 10 jaar zijn actiever met een betaalrekening dan jongere kinderen. Ze bekijken het saldo vaker uit zichzelf (9 procent), af en toe (17 procent), als de ouder het zegt (4 procent) of samen met de ouder (23 procent).
- Hoe jonger, hoe vaker de ouders voor het kind kijken (5-jarigen 63 procent en 6- en 7-jarigen 55 procent). Bij kinderen vanaf 10 jaar kijkt nog 31 procent van de ouders voor het kind.
- Jongeren interesseert het ook minder dan de oudere kinderen (10-plussers: 85 procent interessant).
- 'Daarvoor staan er te weinig veranderingen op' wordt vaker genoemd bij gezinnen met een benedenmodaal inkomen dan bij gezinnen met 1,5 tot 2 keer modaal (20 tegen 10 procent).
- Tussen jongens en meisjes zijn geen verschillen zichtbaar.

29 procent van de kinderen die een bankrekening op naam hebben, bekijkt wel eens de bij- en afschrijvingen. Dit zijn vooral 10-plussers (55 procent). Kinderen bekijken op de volgende manieren wel eens de bij- en afschrijvingen (n=309):

- 49 procent op de internetbankieromgeving
- 41 procent via de mobielbankierenapp
- 29 procent van de kinderen bekijkt zelf wel eens zijn papieren rekeningafschrift.

In de manier waarop kinderen de bij- en afschrijvingen bekijken is geen verschil tussen de leeftijdsgroepen.

3.1.3 Een eigen pinpas

- 39 procent van de kinderen met een bankrekening heeft ook een eigen pinpas. Dit is 28 procent van alle kinderen.

Tabel 19: Percentage kinderen met wel/geen eigen pinpas, naar leeftijd (n=1.085)

	5 jaar	6-7 jaar	8-9 jaar	10 jaar en ouder	Totaal
	%	%	%	%	%
Nee	<u>82</u>	<u>73</u>	64	<u>45</u>	61
Ja, maar nog niet geactiveerd	10	15	16	18	16
Ja, en geactiveerd	<u>8</u>	<u>13</u>	21	<u>37</u>	23

* Onderstreept wijkt significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.

- Het percentage kinderen met een geactiveerde pinpas neemt toe met de leeftijd. 37 procent van de 10-jarigen en ouder met bankrekening heeft een pinpas waarmee ze kunnen pinnen.

3.1.4 Zelfstandig pinnen bij een geldautomaat of winkel

- 69 procent van de kinderen met een geactiveerde pinpas mag wel eens pinnen (n=173). Dit zijn vooral kinderen van 10 jaar en ouder (73 procent). 21 procent is 8 en 9 jaar.
- 56 procent van de kinderen met een geactiveerde pinpas, pinst wel eens zelf. Dit is 9 procent van alle kinderen. De meesten pinnen in het bijzijn van de ouder(s).
- Hoe ouder de kinderen, hoe vaker ze pinnen. Er is een duidelijk omslagpunt vanaf 10 jaar.
- 75 procent van de 10-plussers die een eigen pinpas hebben, pinst wel eens, 44 procent met een ouder erbij en 31 procent zonder ouder.

Tabel 20: Percentage kinderen dat wel/niet mag pinnen met een eigen pinpas, naar leeftijd (n=251)

	6-7 jaar	8-9 jaar	10 jaar en ouder	Totaal
	%	%	%	%
	(n=35)	(n=63)	(n=144)	
Nee, dat mag mijn kind nog niet van mij	<u>71</u>	<u>43</u>	<u>13</u>	31
Nee, maar dat mag mijn kind wel van mij	11	16	13	13
Ja, maar alleen als ik en/of mijn (ex-)partner erbij is	<u>17</u>	35	<u>44</u>	36
Ja, ook zonder mij en/of mijn (ex-)partner	-	<u>6</u>	<u>31</u>	20

* Onderstreept wijkt significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.

Ten opzichte van 2013 is het percentage kinderen met een eigen pinpas dat zelfstandig pinst, gestegen van 11 naar 20 procent. Ten opzichte van 2013 is het percentage 10-plussers met een pinpas dat wel eens pinst (al dan niet met een ouder), gestegen van 63 naar 75 procent. Het percentage 10-plussers dat zelfstandig pinst, steeg van 17 naar 31 procent.

3.1.5 Waar kinderen mogen pinnen

- 46 procent van de kinderen mag pinnen in een winkel en/of supermarkt.
- Een even grote groep kinderen (46 procent) mag in zowel een winkel als bij een geldautomaat pinnen.
- 7 procent mag alleen pinnen bij een geldautomaat.

3.1.6 Reden waarom kinderen niet mogen pinnen

- De belangrijkste reden waarom kinderen nog niet mogen pinnen is omdat ouders hun kinderen daarvoor te jong vinden. Deze reden wordt minder vaak genoemd bij kinderen vanaf 10 jaar en ouder (56 procent).

Tabel 21: Percentage ouders dat het eens is met de volgende stellingen over de reden waarom het kind niet mag pinnen, onder kinderen die geen pinpas hebben of er wel een hebben maar nog niet mogen pinnen (n=911)

	%
Daar vind ik mijn kind nog te jong voor	64
Mijn kind heeft nog onvoldoende besef van de waarde van geld	15
Ik verwacht dat mijn kind zijn pinpas laat rondslingeren	4
Ik denk dat mijn kind dan te veel geld uit gaat geven	3
Ik verwacht dat mijn kind dat nog niet op een veilige manier kan	3
Ik denk dat mijn kind de pincode dan aan anderen vertelt	1
Ik vind het eng/gevaarlijk als mijn kind zelf zou pinnen	1
Mijn kind zal de pincode steeds vergeten	<1
Anders	8

* Deze vraag kan niet worden vergeleken met 2013 omdat de vraag nu aan een bredere groep kinderen is voorgelegd.

3.1.7 Leren pinnen

Aan ouders van wie het kind al pint is de vraag voorgelegd hoe ze dit hun kind hebben geleerd en aan de ouders van wie het kind nog niet pint is de vraag gesteld hoe ze *verwachten* hun kind dit te gaan leren. Tabel 21 toont beide resultaten.

Tabel 22: Percentage ouders dat hun kinderen heeft leren pinnen of gaat leren pinnen, naar wijze waarop (meerdere antwoorden mogelijk) (n=173/n=911)

	Gedaan %	Van plan %
Door het voor te doen	37	45
Door uit te leggen	51	33
Door mee te kijken	35	27
Door het gewoon te laten doen, ook als ik er niet bij was/ben	7	4
Mijn kind wist het al / zal het vast al wel weten	32	15
Opa en oma hebben het mijn kind geleerd	1	
Weet ik niet / nog niet over nagedacht	6	29
Anders	4	2

- De helft van de ouders heeft zijn kind leren pinnen door het uit te leggen.
- De leermethodes die ouders willen toepassen waarvan hun kind nog niet kan pinnen zijn: door het pinnen een paar keer voor te doen, uit te leggen hoe het werkt en door mee te kijken als het kind gaat pinnen.
- 29 procent van de ouders van wie het kind nog niet pint, heeft er nog niet over nagedacht hoe ze dit aan hun kind zullen leren. Hoe jonger het kind hoe minder goed een ouder hierover heeft nagedacht. Van de ouders van kinderen van 6 en 7 jaar heeft 37 procent hierover nog niet nagedacht versus 17 procent van de ouders van kinderen van 10 jaar en ouder.

Ten opzichte van 2013 zien we bij de ouders waarvan het kind al pint dat kinderen het vaker al wisten (in 2013 21 procent) en ouders het kinderen minder vaak hebben voorgedaan (in 2013 52 procent). Ouders waarvan het kind nu nog niet pint noemen: door mijn kind uit te leggen hoe het werkt (in 2013 27 procent) en mijn kind zal het vast al weten (in 2013 10 procent).

3.1.8 Veilig pinnen

- 69 procent van de kinderen met een geactiveerde pinpas mag wel eens pinnen (n=173). Dit zijn vooral kinderen van 10 jaar en ouder (73 procent). 21 procent is 8 en 9 jaar.
- 72 procent van de kinderen gaat op een veilige manier met zijn pincode om ('Als mijn kind pint, kan niemand zien welke pincode hij/zij intoetst'). In 2013 was dit 90 procent.
- Iets meer dan de helft (53 procent) kent de pincode uit het hoofd. In 2013 was dit 70 procent.
- 33 procent van de kinderen zou graag al zelf online aankopen willen doen.

Tabel 23: Percentage ouders dat het eens/oneens is met de volgende stellingen over pinnen, onder de kinderen die wel eens pinnen (n=173)

	Ja %	Nee %	Weet ik niet %	N.v.t. %
Mijn kind heeft zijn/haar pincode wel eens aan een vriendje/vriendinnetje verteld	2	81	12	6
Mijn kind bewaart zijn/haar pincode in de portemonnee	5	86	3	5
Als mijn kind pint, kan niemand zien welke pincode hij/zij intoetst	72	5	13	11
Mijn kind weet zijn/haar pincode uit het hoofd	53	39	4	4
Mijn kind zou graag al zelf online aankopen willen doen**	33	40	18	9

* Het aantal waarnemingen is te klein om betrouwbare uitspraken naar leeftijdsgroepen te kunnen doen.

** Nieuwe vraag in 2018.

In vergelijking met 2013 geven kinderen nu minder vaak aan dat er niemand kan meekijken tijdens het pinnen (in 2013 90 procent). Ook geven kinderen nu minder vaak aan dat zij hun pincode uit het hoofd weten (in 2013 70 procent). Ten opzichte van 2013 is ook het percentage 10-plussers dat de pincode uit het hoofd kent, gedaald van 78 naar 62 procent.

Tabel 24: Percentage ouders en kinderen dat bekend is met geldezel (n=1.491)

	Ja (%)	Nee (%)	Weet ik niet (%)
Ik	30	60	11
Mijn kind	5	77	18

- Als ouders weten wat een geldezel is, weten kinderen het ook vaker (17 in plaats van 5 procent).

3.1.9 Contant versus bankpas

- 78 procent van de ouders is het niet eens met de stelling 'Mijn kind geeft makkelijker geld uit met zijn/haar bankpas'. Ouders met een inkomen beneden modaal geven vaker aan dat hun kind makkelijker geld uitgeeft met een bankpas (26 procent).
- 36 procent van de ouders is het eens met de stelling 'Mijn kind betaalt vaker met zijn/haar bankpas dan met contant geld'. Ouders van kinderen vanaf 10 jaar zijn het vaker eens met deze stelling (41 procent). En ouders van meisjes vaker dan ouders van jongens (44 tegen 28 procent).

Tabel 25: Percentage ouders dat het wel/niet eens is met de volgende stellingen over de vergelijking geld uitgeven met bankpas of contant (n=140/kinderen die wel eens pinnen)

	Waar (%)	Niet waar (%)	Weet ik niet (%)
Mijn kind geeft makkelijker geld uit met zijn/haar bankpas dan met contant geld	13	78	9
Mijn kind betaalt vaker met zijn/haar bankpas dan met contant geld	36	60	4

* Nieuwe vraag in 2018.

4. Bestedingsgedrag

4.1 De uitgaven

- 80 procent van de kinderen koopt wel eens iets van zijn eigen geld.
- Het percentage kinderen dat wel eens iets van zijn eigen geld koopt, loopt op met de leeftijd: van 50 procent van de 5-jarigen tot 90 procent van de kinderen van 10 jaar en ouder.

Tabel 26: Percentage kinderen dat wel eens iets koopt van hun eigen geld (n=1.491)

	5 jaar	6-7 jaar	8-9 jaar	10 jaar en ouder	Totaal
	%	%	%	%	%
Vaak	3	4	4	7	5
Regelmatig	7	11	24	25	19
Af en toe	41	58	59	58	56
(Bijna) nooit	50	27	13	10	20

* Onderstreept wijkt significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.

- Onder kinderen die zakgeld krijgen komt het vaker voor dat ze wel eens iets van hun eigen geld kopen dan onder kinderen die geen zakgeld krijgen. Dit geldt voor alle leeftijdsgroepen: 89 procent van kinderen met zakgeld tegen 62 procent van kinderen zonder zakgeld.

4.1.1 Aanwezigheid van de ouders bij de aankopen

- Bij 7 op de 10 kinderen zijn de ouders erbij als het kind iets van zijn eigen geld koopt.
- Hoe jonger het kind, hoe vaker de ouders er altijd bij zijn als het kind iets koopt.

Tabel 27: Percentage kinderen waarbij er wel/niet een volwassene bij is als het iets van zijn eigen geld koopt, naar leeftijd (n=1.199)

	5 jaar	6-7 jaar	8-9 jaar	10 jaar en ouder	Totaal
	%	%	%	%	%
(Bijna) altijd	89	83	78	49	69
Soms wel, soms niet, net hoe het uitkomt	6	9	15	31	19
In ieder geval bij dure aankopen / grote bedragen is er iemand bij	5	7	6	18	11
Alleen in specifieke gevallen**	-	-	-	-	-
Meestal niet	-	1	1	2	1

* Onderstreept wijkt significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.

**Antwoord is door geen van de ouders gegeven.

4.1.2 Soort uitgaven

- De populairste uitgavenpost van kinderen zijn kleine 'speeltjes' (accessoires/gadgets). Ongeveer 4 op de 10 kinderen geven hieraan hun eigen geld uit. Het totale overzicht van de uitgaven staat in bijlage 1.
- De populairste uitgavenpost voor kinderen tot en met 9 jaar is Lego, Playmobil, Transformer en dergelijke: 50 procent van de 5-jarigen, 40 procent van de 6- en 7-jarigen en 46 procent van de 8- en 9-jarigen geeft hieraan hun eigen geld uit.

Tabel 28: Top 5-uitgaven van de kinderen die zelf hun eigen geld uitgeven, naar leeftijd (n=1.201)

5 jaar	%	6-7 jaar	%
Lego, Playmobil, Transformer en dergelijke	50	Lego, Playmobil, Transformer en dergelijke	40
Kleine speeltjes/accessoires/gadgets	39	Kleine speeltjes/accessoires/gadgets	39
Ander speelgoed voor binnen	38	Ander speelgoed voor binnen	35
Speelgoedautootjes	31	Snoep en snacks	26
Teken- en/of knutselspullen	25	Teken- en/of knutselspullen	23

8-9 jaar	%	10 jaar en ouder	%
Lego, Playmobil, Transformer en dergelijke	46	Kleine speeltjes/accessoires/gadgets	44
Kleine speeltjes/accessoires/gadgets	43	Snoep en snacks	33
Ander speelgoed voor binnen	36	Lego, Playmobil, Transformer en dergelijke	30
Snoep en snacks	26	Cadeautjes voor anderen (zoals familie, vriendjes en vriendinnetjes)	27
Teken- en/of knutselspullen	23	Teken- en/of knutselspullen	25

- Er is weinig verschil in de top 5 tussen de verschillende leeftijden: snoep en snacks, de kleine accessoires, Lego en teken- en/of knutselspullen zijn bij alle leeftijdsgroepen veelgenoemde uitgavenposten.
- Waar bij de jongsten speelgoedautootjes nog populair zijn, worden vanaf 10 jaar cadeautjes voor anderen belangrijk. Tot 10 jaar is ander speelgoed voor binnen ook nog een populaire uitgavenpost.

Tabel 29: Top 5-uitgaven van de kinderen die zelf hun eigen geld uitgeven, naar geslacht (n=1.201)

Jongens	%	Meisjes	%
Lego, Playmobil, Transformer en dergelijke	46	Kleine speeltjes/accessoires/gadgets	53
Kleine speeltjes/accessoires/gadgets	31	Teken- en/of knutselspullen	40
Ander speelgoed voor binnen	27	Ander speelgoed voor binnen	35
Snoep en snacks	26	Snoep en snacks	30
Computerspelletjes	26	Lego, Playmobil, Transformer en dergelijke	30

- Er zijn kleine verschillen in de populairste uitgaven tussen jongens en meisjes.
 - Jongens geven vaker geld uit aan computerspelletjes.
 - Meisjes geven vaker geld uit aan teken- en/of knutselspullen.

4.1.3 Te weinig geld

- 6 op de 10 kinderen hebben wel eens te weinig geld om te kopen wat ze willen.

Tabel 30: Percentage kinderen dat wel eens of niet te weinig geld heeft om te kopen wat ze willen (n=1.199)

	%
Vaak	7
Regelmatig	17
Af en toe	38
(Bijna) nooit	38

4.1.4 Te weinig geld... en dan?

- Als kinderen te weinig geld hebben voor wat ze willen hebben, gaan ze voornamelijk:
 - sparen: 64 procent
 - dat wat ze willen hebben vragen voor hun verjaardag, Sinterklaas en dergelijke: 39 procent
 - extra geld vragen aan de ouder(s): 20 procent.

Tabel 31: Percentage ouders dat het eens is met de volgende stellingen over wat het kind doet als het te weinig geld heeft om te kopen wat hij/zij graag wil hebben, onder kinderen die wel eens te weinig geld hebben om te kopen wat ze willen (meerdere antwoorden mogelijk) (n=744)

	%
Mijn kind gaat ervoor sparen	64
Mijn kind vraagt het voor een speciale gelegenheid, bijvoorbeeld zijn/haar verjaardag, Sinterklaas en dergelijke	39
Mijn kind vraagt mij en/of mijn (ex-)partner om (extra) geld	20
Mijn kind vraagt mij en/of mijn (ex-)partner om het te kopen	15
Mijn kind gaat proberen (meer) geld te verdienen	15
Mijn kind wil geld van mij en/of mijn (ex-)partner lenen	13
Mijn kind vraagt iemand anders (bijvoorbeeld opa's en oma's) om het te kopen	6
Mijn kind vraagt (extra) geld aan anderen (bijvoorbeeld opa's en oma's)	6
Mijn kind doet niks; hij/zij laat het zo	19
Anders	3

- Wat kinderen doen, verschilt per leeftijd:
 - Ongeveer 10 procent van de 5-jarigen en 6- en 7-jarigen vraagt extra geld aan anderen zoals opa's en oma's, alleen 3 procent van de 10-plussers doet dit.
 - Kinderen van 10 jaar en ouder vragen minder vaak aan hun ouders om iets voor hen te kopen: 11 procent van de 10-plussers tegen 17 procent van de 8- en 9-jarigen.
 - Hoe ouder, hoe meer kinderen proberen zelf geld te verdienen.
- Kinderen van ouders met een inkomen van meer dan twee keer modaal gaan er vaker voor sparen dan het gemiddelde.

In vergelijking met 2013 vragen nu minder kinderen extra geld bij de ouders (33 procent in 2013), gaan nu meer kinderen sparen (59 procent in 2013), vragen kinderen nu vaker om geld voor een speciale gelegenheid (30 procent in 2013) en doen kinderen nu vaker niks (9 procent in 2013).

4.2 De mobiele telefoon

- 35 procent van de kinderen heeft een mobiele telefoon. Net als in 2013, toen had 33 procent een mobiele telefoon.
- Een grote omslag is te zien tussen de 8- en 9-jarigen en de 10-plussers: van de eerste groep heeft 28 procent een mobiel, tegen 66 procent van de kinderen van 10 jaar en ouder. Dit is vergelijkbaar met 2013.

Tabel 32: Percentage kinderen met of zonder mobiele telefoon, naar leeftijd (n=1.492)

	5 jaar	6-7 jaar	8-9 jaar	10 jaar en ouder	Totaal
	%	%	%	%	%
Nee	<u>92</u>	<u>86</u>	<u>72</u>	<u>34</u>	65
Ja, een mobiele telefoon met prepaid kaart	<u>4</u>	<u>7</u>	<u>13</u>	<u>36</u>	18
Ja, een mobiele telefoon met een abonnement	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>5</u>	<u>23</u>	10
Ja, een mobiele telefoon met alleen wifi	<u>2</u>	5	<u>11</u>	7	7

* Onderstreept wijkt significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.

In vergelijking met 2013 zijn er nu minder kinderen met een prepaid kaart (in 2013 27 procent) en meer kinderen met een abonnement (in 2013 6 procent).

4.2.1 Wie betaalt de telefoonkosten?

- Als het kind een abonnement heeft, is vaker concreet afgesproken dat de ouders alle kosten betalen.
- Bij kinderen met een prepaid telefoon gebeurt dit ook, maar komt het meer voor (bij 20 procent) dat er eigenlijk geen expliciete afspraken zijn gemaakt over wie de kosten betaalt.

Tabel 33: Percentage ouders dat het eens is met de volgende stellingen over wie de mobiele telefoonkosten betaalt, naar type telefoonaansluiting (prepaid, n=271; abonnement, n=153)

	Met prepaid telefoon	Met abonnement
	%	%
Ik betaal alle kosten	35	51
Ik betaal alle kosten tenzij overschrijding	24	25
Ik en mijn kind betalen elk een deel van de kosten	7	3
Mijn kind betaalt alle kosten zelf	5	3
Mijn kind krijgt geen zakgeld; daar betaal ik het abonnement van	*	2
Wij hebben geen afspraken gemaakt; ik betaal alle kosten	20	9
Anders	2	3
Weet ik niet, mijn ex-partner gaat hierover	3	4
(Nog) niets; mijn kind maakt niet veel gebruik van diensten die geld kosten	1	-
(Nog) niets; de telefoon is alleen voor noodgevallen of bereikbaarheid	<1	-

* Deze antwoordcategorie was niet aanwezig bij deze groep.

4.2.2 Hoogte van de telefoonkosten

- Van de ouders van wie het kind een mobiele telefoon heeft (n=425), weet 70 procent hoe hoog de maandelijkse telefoonkosten voor het kind zijn.
- Er zijn nog te weinig kinderen tot en met 9 jaar met een mobiele telefoon om uit te rekenen wat ze aan telefoonkosten hebben. De maandelijkse telefoonkosten (bellen, sms'en, internet en/of toestel) zijn voor 10-plussers rond 8 euro ongeacht of de ouders of het kind de kosten betalen. In 2013 was dat nog ongeveer 5 euro voor de 10- en 11-jarigen en 6,20 euro voor de 12-jarigen.

4.2.3 Afspraken over de mobiele telefoon

- Het merendeel van de ouders heeft afspraken gemaakt over wat het kind wel en niet mag doen met de telefoon (78 procent), wie het kind mag bellen en/of sms'en (63 procent) en wie de telefoon betaalt (55 procent).
- Een minderheid van de ouders maakt afspraken over wie de telefoon betaalt als deze kapot gaat (38 procent) of kwijtraakt of wordt gestolen (40 procent).

Tabel 34: Percentage kinderen met wel/geen afspraken over de mobiele telefoon, naar onderwerp (n=529)

	Wel %	Niet %	Wel besproken, maar geen concrete afspraken %
Wat uw kind wel en niet met de telefoon mag doen (bellen/sms'en/internetten)	78	11	11
Wie uw kind wel en niet mag bellen en/of sms'en	63	21	16
Wie de kosten betaalt als de telefoon kapotgaat	38	44	18
Wie een nieuwe telefoon betaalt als de telefoon kwijtraakt of wordt gestolen	40	41	20
Of uw kind ook een internetbundel heeft op de telefoon	55	35	10
Wie het toestel betaalt	55	32	13

In vergelijking met 2013 worden nu minder afspraken gemaakt over wie de kosten betaalt als de telefoon kapotgaat of kwijtraakt en wie het toestel betaalt.

4.3 Reclame en verleidingen

4.3.1 De invloed van reclame op het kind

- 6 op de 10 kinderen willen graag spullen hebben die zij op de televisie zien.
- De helft van de kinderen wil graag dingen hebben die leeftijdsgenoten ook hebben.
- De helft van de kinderen wil, als zij in een winkel zijn, van alles hebben.
- 6 op de 10 kinderen weten dat het doel van reclame is om mensen aan te zetten tot kopen.
- Iets meer dan 7 op de 10 kinderen weten dat in gratis spelletjes op internet reclame kan zitten en 6 op de 10 kinderen weten dat er betaalde upgrades in kunnen zitten.
- 15 procent van de kinderen denkt dat apps allemaal gratis zijn.

Tabel 35: Percentage ouders dat het eens/oneens is met de volgende stellingen over de invloed van reclame en verleidingen op het kind (n=1.491)

	Wel %	Niet %	Weet ik niet %
Mijn kind wil graag spullen die hij/zij op de televisie/internet ziet (in de reclames)	57	37	6
Mijn kind weet dat reclame het doel heeft om iets te gaan kopen	63	22	15
In een winkel wil mijn kind van alles hebben	48	49	3
Mijn kind wil vaak dingen hebben die klasgenootjes ook hebben	53	40	8
Mijn kind weet dat in gratis apps en online spelletjes reclame kan zitten	73	17	10
Mijn kind weet dat in gratis apps en online spelletjes betaalde upgrades kunnen zitten	61	24	15
Mijn kind denkt dat apps allemaal gratis zijn	19	66	15

In onderstaande tabel staan de verschillen naar leeftijd. Hierbij is alleen gekeken naar degenen die het eens zijn met de stellingen.

Tabel 36: Percentage ouders dat het eens is met de volgende stellingen over de invloed van reclame en verleidingen op het kind, naar leeftijd (n=1.491)

	5 jaar %	6-7 jaar %	8-9 jaar %	10 jaar en ouder %	Totaal %
Mijn kind wil graag spullen die hij/zij op de televisie/internet ziet (in de reclames)	64	<u>67</u>	59	<u>46</u>	57
Mijn kind weet dat reclame het doel heeft om iets te gaan kopen	<u>23</u>	<u>49</u>	<u>71</u>	<u>81</u>	63
In een winkel wil mijn kind van alles hebben	<u>65</u>	<u>55</u>	<u>53</u>	<u>33</u>	48
Mijn kind wil vaak dingen hebben die klasgenootjes ook hebben	<u>43</u>	55	<u>58</u>	49	53
Mijn kind weet dat in gratis apps en online spelletjes reclame kan zitten	<u>45</u>	<u>64</u>	<u>78</u>	<u>85</u>	73
Mijn kind weet dat in gratis apps en online spelletjes betaalde upgrades kunnen zitten	<u>29</u>	<u>47</u>	65	<u>80</u>	61
Mijn kind denkt dat apps allemaal gratis zijn	<u>26</u>	<u>29</u>	17	<u>9</u>	19

* Onderstreept wijkt significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.

- Er zijn grote leeftijdsverschillen in hoe ouders aangeven hoe kinderen met reclame en verleidingen omgaan:
 - Naarmate de kinderen ouder worden, willen ze minder vaak hebben wat er op televisie is en in de winkel te koop is.
 - Hoe ouder de kinderen, hoe vaker zij willen hebben wat klasgenoten ook hebben. Dat is tot een leeftijd van 9 jaar, 10-plussers vinden dat weer minder belangrijk.
 - Hoe ouder de kinderen, hoe vaker zij weten dat in gratis apps en online spelletjes reclame kan zitten.
 - Er zijn grote verschillen tussen de leeftijdsgroepen als het erom gaat te weten dat in gratis apps en online spelletjes betaalde upgrades kunnen zitten: 29 procent van de 5-jarigen weet dit tegen 80 procent van de 10-plussers.
 - Bij het weten dat reclame het doel heeft om iets te kopen, is er ook een groot leeftijdsverschil: dit weet maar 23 procent van de 5-jarigen, tegen 49 procent van de 6- en 7-jarigen. Hoe ouder het kind, hoe vaker het dit weet.
 - Kinderen tot en met 7 denken vaker dan kinderen vanaf 8 dat apps allemaal gratis zijn.
- Er zijn enige verschillen tussen meisjes en jongens:
 - Meisjes willen vaker spullen die zij op televisie zien dan jongens: 61 procent van de meisjes tegen 54 procent van de jongens.
 - Meisjes willen vaker hebben wat klasgenoten ook hebben: 57 procent van de meisjes tegen 49 procent van de jongens.

In vergelijking met 2013 zijn meer ouders het eens met de stellingen dat hun kind graag spullen wil die het op tv/internet ziet (51 procent in 2013 tegen 57 procent in 2018), in een winkel van alles wil hebben (43 tegen 48 procent) en dat kinderen vaker willen hebben wat klasgenootjes ook hebben (46 procent in 2013 tegen 53 procent in 2018). Vergeleken met 2013 weten wel meer kinderen dat in gratis online spelletjes reclame kan zitten: 62 procent in 2013 tegen 73 procent in 2018.

4.3.2 De weerbaarheid van ouders tegen verleidingen

- Een kwart van de ouders vindt het lastig om zijn kind iets te weigeren.
- Ook vindt een op de vijf ouders het lastig om zijn kind met verleidingen om te leren gaan.
- Twee op de vijf ouders zitten zelf veel op hun mobiel en vinden het daardoor lastig om een goed voorbeeld te geven.
- Slechts 14 procent van de ouders laat zich ook leiden door verleidingen/reclames en vindt het daarom lastig een goed voorbeeld te geven.

Tabel 37: Percentage ouders dat het eens/oneens is met de volgende stellingen over hun weerbaarheid tegen verleidingen (n=1.491)

	Helemaal mee	Meer oneens,	Meer eens,	Helemaal mee
	oneens	dan eens,	dan oneens	eens
	%	%	%	%
Ik vind het lastig om mijn kind iets te weigeren	33	44	21	3
Ik vind het lastig om mijn kind te leren met verleidingen om te gaan	31	47	19	3
Ik vind het belangrijk dat mijn kind hetzelfde kan krijgen als zijn/haar klasgenoten	23	46	28	3
Ik vind het moeilijk het goede voorbeeld te geven - ik zit zelf ook veel op mijn mobiel	22	35	37	6
Ik vind het moeilijk het goede voorbeeld te geven - ik laat mij ook leiden door verleidingen/reclame	48	38	12	2

- Vooral ouders van 5-jarigen vinden het moeilijker het goede voorbeeld te geven omdat zij zelf ook veel op hun mobiele telefoons zitten.
- Vooral ouders van 5-jarigen en 8- en 9-jarigen zijn het vaker eens met de stelling dat zij het belangrijk vinden dat hun kind hetzelfde kan krijgen als klasgenoten.

In vergelijking met 2013 zijn nu meer ouders het eens met de stelling dat zij het belangrijk vinden dat hun kind hetzelfde kan krijgen als zijn/haar klasgenoten.

5. Sparen

5.1 Sparen (voor een concreet doel)

- 91 procent van de kinderen spaart.

Tabel 38: Percentage kinderen dat wel eens met een speciaal doel spaart, naar leeftijd (n=1.491)

	5 jaar	6-7 jaar	8-9 jaar	10 jaar en ouder	Totaal
	%	%	%	%	%
Mijn kind spaart nooit	<u>25</u>	<u>12</u>	<u>6</u>	<u>3</u>	9
Mijn kind spaart wel, maar meestal zonder doel	<u>46</u>	32	28	28	31
Mijn kind spaart maximaal een aantal weken	14	19	18	14	16
Mijn kind spaart wel eens een aantal maanden	<u>16</u>	<u>37</u>	<u>49</u>	<u>55</u>	44

* Onderstreept wijkt significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.

- Jongens en meisjes sparen even vaak, maar meisjes sparen vaker dan jongens zonder doel (34 tegen 28 procent) en jongens sparen vaker een aantal maanden dan meisjes (48 tegen 40 procent).
- Tussen de verschillende leeftijden zijn de volgende verschillen zichtbaar:
 - Hoe ouder, hoe meer kinderen er zijn die sparen.
 - Kinderen van 5 jaar sparen vaker dan oudere kinderen zonder concreet doel.
 - Hoe ouder, hoe meer kinderen sparen voor een aantal maanden.
- Er is geen verband met het gezinsinkomen.

In vergelijking met 2013 sparen nu meer kinderen, maar meestal zonder doel (in 2013 25 procent). Dit geldt voor bijna alle leeftijdsgroepen behalve de 6- en 7-jarigen. In 2018 sparen nu minder kinderen wel eens een aantal maanden (in 2013 50 procent). Dit geldt voor alle leeftijdsgroepen.

5.2 Manier van sparen

- Het merendeel van de kinderen (54 procent) spaart in een ondoorzichtige spaarpot¹.
- 5-jarigen sparen vaker in een dichte spaarpot dan kinderen van 10 jaar en ouder (71 tegen 48 procent).
- Kinderen van 10 jaar en ouder sparen vaker op een spaarrekening dan jongere kinderen (47 procent van de 10-plussers tegen 37 procent gemiddeld).
- 8 en 9-jarigen sparen vaker in de portemonnee dan 5-jarigen (26 procent van de 5-jarigen tegen 14 procent gemiddeld).
- Kinderen van 10 jaar en ouder sparen vaker op een speciale plek dan 5-jarigen (18 procent van de 10-plussers tegen 9 procent van de 5-jarigen).

¹ Het Nibud adviseert om voor jonge kinderen een doorzichtige spaarpot te gebruiken. Het geld is dan zichtbaar, zodat kinderen zien wat er met het geld gebeurt.

Tabel 39: Percentage kinderen dat op een bepaalde manier spaart, naar leeftijd (meerdere antwoorden mogelijk) (n=1.365)

	5 jaar	6-7 jaar	8-9 jaar	10 jaar en ouder	Totaal
	%	%	%	%	%
In een doorzichtige spaarpot	12	<u>15</u>	10	9	11
In een dichte spaarpot	<u>71</u>	57	54	<u>48</u>	54
Op de spaarrekening	37	<u>30</u>	<u>32</u>	<u>47</u>	37
In de portemonnee	<u>14</u>	20	<u>26</u>	21	22
Op een speciale plek	<u>9</u>	15	13	<u>18</u>	15
Ik bewaar het geld voor mijn kind	7	9	7	7	7
Anders	0	2	2	2	2

* Onderstreept wijkt significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.

5.3 Een spaarplan

- 26 procent van de kinderen heeft wel eens een spaarplan² gemaakt.

Tabel 40: Percentage kinderen dat wel eens een spaarplan maakt (n=1.365)

	%
Ja, dat doet mijn kind zelf	10
Ja, daar help ik mijn kind bij	16
Nee, mijn kind heeft nog nooit een spaardoel gehad waarbij dat handig/nodig is	17
Nee, dat rekent mijn kind globaal in zijn hoofd uit	11
Nee, mijn kind ziet wel wanneer hij zijn spaardoel bij elkaar heeft gespaard	18
Nee, nog nooit aan gedacht	26
Anders	2

- Vanaf 6 jaar geldt: kinderen die zakgeld krijgen, maken vaker een spaarplan dan kinderen die geen zakgeld krijgen.
- Vanaf 8 jaar geldt: kinderen die wel eens betaalde klusjes doen, maken vaker een spaarplan dan kinderen die geen betaalde klusjes doen.

In vergelijking met 2013 maken nu minder kinderen wel eens een spaarplan (in 2013 34 procent). Ouders geven nu vaker aan dat zij daar nog nooit aan hebben gedacht (in 2013 21 procent).

Tabel 41: Percentage ouders dat al of niet zelf spaart op een aparte rekening voor hun kind (n=1.491)

	%
Ja	75
Nee	25

* Nieuwe vraag in 2018.

- Driekwart van de ouders spaart op een aparte rekening voor hun kind.
- Hoe hoger het inkomen van de ouders hoe vaker zij een spaarrekening hebben voor het kind.
- Ouders sparen vooral voor later voor studie, rijbewijs, uit huis gaan, auto en/of koopwoning.

² Een spaarplan is een overzicht van inkomsten en uitgaven om te zien hoe lang of hoeveel iemand moet sparen om het spaardoel te behalen.

6. Leren over geldzaken

6.1 Besef van de waarde van geld

6.1.1 Voorkeur voor een stapel munten

De volgende vraag is aan de ouders voorgelegd. *Er liggen twee stapeltjes met munten op tafel. Eén stapel met veertig muntjes van 0,05 euro. De andere 'stapel' bestaat uit twee munten van 1 euro. Wat zou uw kind liever hebben?*

- Elk van de drie antwoordmogelijkheden wordt door een vergelijkbaar percentage gekozen. Er is geen uitgesproken voorkeur.
- Hoe jonger het kind, hoe vaker het de veertig munten van 5 eurocent wil. Een grote overgang is zichtbaar tussen de 6- en 7-jarigen en de 8- en 9-jarigen. Van de eerstgenoemde wil de helft het liefst de veertig munten, tegen een kwart van de kinderen van 8 en 9 jaar.

Tabel 42: Percentage kinderen met een voorkeur voor een bepaald stapeltje munten met dezelfde totale waarde, naar leeftijd (n=1.492)

	5 jaar	6-7 jaar	8-9 jaar	10 jaar en ouder	Totaal
	%	%	%	%	%
40 muntjes van 0,05 euro	<u>64</u>	<u>52</u>	<u>26</u>	<u>11</u>	32
2 munten van 1 euro	<u>14</u>	<u>22</u>	38	<u>51</u>	35
Het maakt hem/haar niet uit	<u>10</u>	<u>18</u>	28	<u>32</u>	24
Weet ik niet	<u>13</u>	8	9	7	8

* Onderstreept wijkt significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.

6.1.2 De waarde van de euromunten

- 76 procent van de kinderen kan de euromunten op volgorde van waarde leggen. Hoe ouder het kind hoe beter het de euromunten op volgorde kan leggen.

Tabel 43: Percentage kinderen dat de euromunten op volgorde kan leggen van laag (0,05 euro) naar hoog (2 euro), naar leeftijd (n=1.492)

	5 jaar	6-7 jaar	8-9 jaar	10 jaar en ouder	Totaal
	%	%	%	%	%
Ja	<u>23</u>	<u>58</u>	<u>89</u>	<u>96</u>	76
Nee	<u>53</u>	<u>21</u>	<u>4</u>	<u>2</u>	13
Weet ik niet	<u>24</u>	<u>21</u>	<u>7</u>	<u>3</u>	11

* Onderstreept wijkt significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.

** Deze vraag kunnen we niet vergelijken met 2013 vanwege aanpassingen in de antwoorden. In 2013 was er ook de antwoordcategorie 'Mijn kind is daar nog niet mee bezig'.

6.1.3 Begrip over de kennis van geld

- Kinderen begrijpen heel goed dat je met werken geld verdient en dat geld nodig is om spullen te kopen. Ook op jonge leeftijd snappen veel kinderen dit al.
- 15 procent van de kinderen denkt dat iedereen evenveel geld verdient en een op de vijf kinderen denkt dat geld onbeperkt uit de geldautomaat komt.
- Iets minder dan de helft van de kinderen heeft nog nooit aan zijn ouders gevraagd hoeveel zij verdienen.

Tabel 44: Percentage ouders dat het eens/oneens is met de volgende stellingen over de functie van geld (n=1.491)

	Ja	Nee	Weet ik niet	Mijn kind denkt hier nog niet over
	%	%	%	na %
Mijn kind denkt dat iedereen evenveel geld te besteden heeft	15	56	15	14
Mijn kind begrijpt dat je met werken geld verdient	90	3	3	4
Mijn kind begrijpt dat geld nodig is om spullen te kunnen kopen	91	3	3	3
Mijn kind denkt dat geld onbeperkt uit de geldautomaat komt	19	59	11	11
Mijn kind heeft weleens gevraagd wat zijn ouders verdienen	36	47	4	14

- Naar leeftijd zijn verschillen zichtbaar. Deze staan per stelling in bijlage 2. De grootste verschillen zijn:
 - Van de 5-jarigen denkt 23 procent dat iedereen evenveel geld te besteden heeft, 18 procent van de 6- en 7-jarigen en 10 procent van de 10-plussers.
 - Hoe ouder de kinderen, hoe vaker zij begrijpen dat je met werken geld verdient: 77 procent van de 5-jarigen en 94 procent van de 10-plussers.
 - Hoe ouder de kinderen, hoe vaker zij begrijpen dat geld nodig is om spullen te kunnen kopen: 82 procent van de 5-jarigen tegen 95 procent van de 10-plussers.
 - Hoe jonger de kinderen hoe vaker ze denken dat geld onbeperkt uit de geldautomaat komt: 27 procent van de 6- en 7-jarigen tegen 11 procent van de 10-plussers.
 - Hoe ouder de kinderen, hoe vaker zij weleens hebben gevraagd wat de ouders verdienen: 9 procent van de 5-jarigen, 24 procent van de 6- en 7-jarigen en 52 procent van de 10-plussers.
- Tussen jongens en meisjes zijn er ook verschillen:
 - Iets meer jongens dan meisjes denken dat iedereen evenveel geld te besteden heeft: 17 procent van de jongens tegen 14 procent van de meisjes.
 - 40 procent van de jongens heeft zijn ouders wel eens gevraagd wat zij verdienen tegen 32 procent van de meisjes.
- Kinderen uit gezinnen met een benedenmodaal inkomen weten minder vaak dat je met werken geld verdient dan kinderen uit een gezin met een twee keer modaal of hoger inkomen (87 tegen 95 procent).
- Er is geen verschil in de leeftijdsgroepen in de kennis en het begrip over geld(zaken) tussen kinderen met en zonder zakgeld; zij geven vergelijkbare antwoorden.

In vergelijking met 2013 denken nu minder kinderen dat iedereen evenveel geld te besteden heeft (in 2013 21 procent). Ook denken nu minder kinderen dat geld onbeperkt uit de muur komt (in 2013 22 procent). In 2018 vragen nu meer kinderen wat ouders verdienen (in 2013 33 procent).

6.1.4 Begrip van beperkt beschikbaar budget

- 87 procent van de kinderen beseft dat niet alles kan worden gekocht, omdat er geen oneindige hoeveelheid geld aanwezig is.
- Het besef dat niet alles kan worden gekocht, neemt toe met de leeftijd: 76 procent van de 5-jarigen heeft dit, tegen 92 procent van de 10-plussers.
- Het inkomen van de ouders en of de kinderen zakgeld krijgen, heeft geen invloed op het al dan niet aanwezige besef dat niet alles kan worden gekocht.

Tabel 45: Percentage kinderen dat beseft dat niet alles kan worden gekocht, omdat niet overal geld voor is, naar leeftijd (n=1.491)

	5 jaar	6-7 jaar	8-9 jaar	10 jaar en ouder	Totaal
	%	%	%	%	%
Ja, daar heb ik het wel eens met mijn kind over gehad	69	70	72	75	72
Ja, dat snapt mijn kind uit zichzelf wel	<u>7</u>	<u>12</u>	<u>19</u>	<u>18</u>	15
Nee, maar mijn kind vraagt ook niet waarom er geen geld is voor is	<u>12</u>	<u>9</u>	5	<u>5</u>	6
Nee, ook al heb ik mijn kind dat uitgelegd	<u>10</u>	<u>7</u>	3	<u>2</u>	5
Nee, maar bij ons kan alles wel worden gekocht	3	3	1	1	2

* Onderstreept wijkt significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.

6.1.5 Prijsbesef

- Bijna driekwart van de kinderen heeft enige vorm van prijsbesef.
- Het percentage kinderen dat besef heeft of iets duur of goedkoop is neemt toe met de leeftijd. Van de 6- en 7-jarigen heeft 59 procent enig prijsbesef, van de kinderen van 10 jaar en ouder heeft 87 procent dit.

Tabel 46: Percentage kinderen dat besef heeft of iets duur of goedkoop is, naar leeftijd (n=1.491)

	5 jaar	6-7 jaar	8-9 jaar	10 jaar en ouder	Totaal
	%	%	%	%	%
Ja, vooral wat goedkoop is	4	2	3	3	3
Ja, vooral wat duur is	<u>14</u>	22	23	24	22
Ja, beide	<u>23</u>	<u>35</u>	<u>53</u>	<u>60</u>	47
Nee	<u>53</u>	<u>33</u>	<u>16</u>	<u>9</u>	22
Weet ik niet	7	<u>8</u>	5	4	6

* Onderstreept wijkt significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.

** In 2018 is het antwoord 'Weet ik niet' toegevoegd.

6.1.6 Begrip of iets duur of goedkoop is

- De drie belangrijkste manieren voor ouders om hun kind te leren of iets duur of goedkoop is, is door:
 - er met hun kind over te praten als zij iets willen hebben: 71 procent
 - te praten over de kosten van de boodschappen: 41 procent
 - zakgeld te geven: 34 procent.

Tabel 47: Percentage ouders dat het kind leert of iets duur of goedkoop is en manier waarop (meerdere antwoorden mogelijk) (n=1.491)

	%
Ja, door mijn kind te vertellen hoe duur de boodschappen zijn	41
Ja, door met mijn kind daarover te praten als hij/zij iets wil hebben	71
Ja, door mijn kind boodschappen te laten doen voor mij met een bepaald budget	13
Ja, door mijn kind zakgeld te geven	34
Ja, door mijn kind nooit iets extra's te geven	2
Nee, ik ben er niet expliciet mee bezig mijn kind dat te leren; dat gaat vanzelf	8
Nee, mijn kind gaat vaak mee naar winkels om daar zelf gevoel voor te krijgen	8
Nee, daar is mijn kind nog te jong voor	7
Anders	1

6.1.7 Geld tellen

- 56 procent van de ouders telt wel eens geld met zijn/haar kind.

Tabel 48: Percentage ouders dat wel eens geld telt met het kind (n=1.491)

	%
Ja, ongeveer 1x per week	5
Ja, ongeveer 1x per maand	18
Ja, minder dan 1x per maand	34
Nee, (bijna) nooit; daar is mijn kind nog niet mee bezig	15
Nee, dat doet mijn kind zelf wel eens	21
Nee, want er is zelden contant geld in huis	9

- Vooral bij kinderen van 6 tot en met 9 jaar wordt er geld geteld met het kind:
 - 60 procent van de 6- en 7-jarigen en 60 procent van de 8- en 9-jarigen telt wel eens geld met de ouders.
 - Van de kinderen van 5 jaar doet 45 procent dit wel eens en van de 10-plussers 52 procent. In 2013 waren het maar 45 procent van de 10-plussers.
- Het inkomen van de ouders doet er niet toe bij het wel of niet samen geld tellen van kinderen met hun ouders.
- Vanaf 10 jaar tellen kinderen met en zonder zakgeld even vaak geld met hun ouders.
- Van de kinderen van 5 jaar telt 59 procent met zakgeld wel eens geld met hun ouders, tegen 36 procent van de kinderen zonder zakgeld. Van de kinderen van 6 en 7 jaar met zakgeld telt 70 procent wel eens geld met hun ouders, tegen 48 procent van de kinderen uit dezelfde leeftijdscategorie zonder zakgeld. Voor de 8- en 9-jarigen is het 64 procent met zakgeld tegen 47 procent zonder zakgeld.

In vergelijking met 2013 geven nu meer ouders aan minder dan een keer per maand wel eens geld met zijn/haar kind te tellen (in 2013 29 procent). In 2013 werd vaker geantwoord 'Nee, dat doet mijn kind zelf wel eens' (in 2013 27 procent) en minder vaak geantwoord 'Nee, want er is zelden contant geld in huis' (in 2013 6 procent).

6.2 Bezig zijn met geld

6.2.1 Manieren waarop kinderen bezig zijn met geld

- 21 procent van de kinderen is niet met geld bezig.
- De meest voorkomende manieren waarop het kind met geld bezig is, zijn:
 - doordat het kind het leuk vindt om iets van zijn eigen geld te kopen: 43 procent
 - doordat het kind regelmatig zijn eigen geld telt: 39 procent
 - door 'winkeltje' te spelen: 23 procent.

Tabel 49: Percentage kinderen dat met geld bezig is, naar leeftijd (meerdere antwoorden mogelijk) (n=1.491)

	5 jaar	6-7 jaar	8-9 jaar	10 jaar en ouder	Totaal
	%	%	%	%	%
Ja, mijn kind telt regelmatig hoeveel geld hij heeft (in spaarpot of portemonnee)	<u>22</u>	<u>32</u>	<u>45</u>	<u>45</u>	39
Ja, doordat hij/zij met speelgoedgeld speelt	<u>15</u>	<u>12</u>	10	<u>4</u>	9
Ja, mijn kind speelt wel eens 'winkeltje'	<u>38</u>	<u>31</u>	20	<u>12</u>	23
Ja, mijn kind speelt wel eens met buitenlandse munten	10	9	8	<u>5</u>	8
Ja, mijn kind vindt het leuk om mijn portemonnee te bekijken	<u>16</u>	<u>13</u>	8	<u>5</u>	9
Ja, mijn kind vindt het leuk om voor mij in winkel te betalen/pinnen	20	23	21	19	21
Ja, mijn kind wil graag weten waar geld vandaan komt	8	9	8	6	8
Ja, mijn kind vindt het leuk om iets van zijn eigen geld te kopen	<u>23</u>	<u>34</u>	<u>48</u>	<u>51</u>	43
Nee, mijn kind is niet met geld bezig	<u>35</u>	23	<u>17</u>	19	21
Anders	2	2	3	3	3

* Onderstreept wijkt significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.

- Het percentage kinderen dat met geld bezig is, neemt toe met de leeftijd. Maar ook van de 10-plussers is 19 procent nog niet met geld bezig.
- De manier waarop kinderen met geld bezig zijn, verschilt per leeftijd:
 - Jonge kinderen spelen meer met speelgoedgeld, spelen winkeltje en/of vinden het leuk om in de portemonnee van de ouders te kijken.
 - Naarmate ze ouder worden, tellen meer kinderen hun eigen geld en vinden ze het leuk om iets van hun eigen geld te kopen.
- Er zijn ook duidelijke verschillen naar geslacht zichtbaar:
 - Meisjes spelen meer dan jongens winkeltje (28 tegen 18 procent).
 - Meisjes willen meer dan jongens voor hun ouders pinnen (24 tegen 18 procent).
- Er zijn ook verschillen naar het inkomen van de ouders:
 - Hoe hoger het inkomen van de ouders, hoe vaker het kind regelmatig telt hoeveel geld hij/zij in de spaarpot heeft.
 - Kinderen uit een gezin met een benedenmodaal inkomen zijn minder vaak met geld bezig dan kinderen uit gezinnen met een hoger inkomen.
- Voor alle leeftijden geldt dat kinderen zonder zakgeld minder met geld bezig zijn dan kinderen met zakgeld:

- Van de 6- en 7-jarigen die zakgeld krijgen, is 16 procent niet met geld bezig tegen 32 procent van de kinderen zonder zakgeld.
- Van de 8- en 9-jarigen die zakgeld krijgen, is 14 procent niet met geld bezig tegen 27 procent van de kinderen zonder zakgeld.
- Van de 10-jarigen die zakgeld krijgen, is 17 procent niet met geld bezig tegen 29 procent van de kinderen zonder zakgeld.

In vergelijking met 2013 geven nu meer ouders aan dat hun 10-plusser niet met geld bezig is (in 2013 16 procent).

6.2.2 Praten over geldzaken

Tabel 50: Percentage kinderen dat leert over geldzaken, naar manier van leren (n=1.491)

	%
Wij praten er thuis over	93
Op school in lesprogramma	36
Vriendjes onderling	9
Anders	3

* Nieuwe vraag in 2018.

- Hoe ouder het kind, hoe vaker kinderen leren over geldzaken door er thuis over te praten, op school in lesprogramma's en van vriendjes onderling.
- Hoe hoger het inkomen van de ouders, hoe vaker thuis wordt gesproken over geldzaken.
- Antwoorden onder 'Anders' zijn onder meer dat het kind nog te jong is (vooral 5-jarigen) en de ouders de kinderen het zelf willen laten ervaren. Ook geven sommige ouders aan dat hun kind via tv-programma's/vloggers leert over geldzaken.

6.2.3 Gespreksonderwerpen over geldzaken

- 95 procent van de ouders praat wel eens met zijn kind over (omgaan met) geld.
- De top 3-gespreksonderwerpen over geldzaken, waar meer dan de helft van de ouders met zijn kind over praat, is:
 - waarom sparen belangrijk is: 59 procent
 - hoe iemand aan zijn geld komt en wat je met geld kan doen: 52 procent
 - wat je wel en niet van een bepaald bedrag kunt kopen: 50 procent.
- Het onderwerp dat het minst wordt besproken is: hoe het kind veilig kan pinnen (9 procent).

Tabel 51: Percentage ouders dat met hun kind spreekt over (omgaan met) geld, naar onderwerp (meerdere antwoorden mogelijk) (n=1.491)

	%
Waarom sparen belangrijk is	59
Hoe iemand aan geld komt*	52
Over de waarde van geld: wat je van een bepaald bedrag wel/niet kunt kopen	50
Wat je met geld kan*	49
Wat mijn kind kan doen als het niet genoeg geld heeft om het gewenste product te kopen	36
Waarom vriend(innet)jes wel bepaalde spullen hebben en uw kind niet	35
Wat een aanbieding is en of een aanbieding altijd aantrekkelijk is	34
Welke euromunten en -biljetten er zijn en wat ze waard zijn	31
Hoe reclame werkt	31
Waar uw kind wel en niet zijn zakgeld aan mag besteden	31
Over klusjes: wat uw kind kan doen om geld te verdienen	27
Wat u wel en niet voor uw kind betaalt	24
Het uitgavenpatroon van uw kind: waar uw kind zijn/haar geld aan uitgeeft	19
Over geld lenen en uitlenen	18
Over de kosten van de mobiele telefoon	16
Wat een verzekering is	14
Hoe uw kind veilig kan pinnen	9
Anders	1
Ik praat nooit met mijn kind over onderwerpen rondom omgaan met geld	5

* In 2013 waren deze antwoorden samengevoegd: Hoe iemand aan geld komt en wat je met geld kan.

- Voor nagenoeg alle onderwerpen geldt: hoe ouder het kind, hoe meer ouders hierover met hun kind praten.
- Met zonen en dochters wordt over dezelfde onderwerpen gepraat.
- Hoe hoger het inkomen, hoe vaker er gepraat wordt over hoe iemand aan geld komt, waar het kind het zakgeld aan mag besteden, hoe reclame werkt, wat een verzekering is. Hoe kleiner het inkomen, hoe minder vaak gepraat wordt over onderwerpen rondom omgaan met geld.
- Voor nagenoeg alle onderwerpen geldt: ouders die hun kinderen zakgeld geven bespreken de onderwerpen vaker dan ouders die hun kinderen geen zakgeld geven.

Ten opzichte van 2013 worden de volgende onderwerpen minder besproken: hoe iemand aan geld komt en wat je met geld kan (van 62 naar 52 procent), de waarde van geld: wat je van een bepaald bedrag wel/niet kunt kopen (van 56 naar 50 procent). De volgende onderwerpen worden vaker besproken: hoe reclame werkt (van 27 naar 31 procent), aanbiedingen (van 27 naar 34 procent) en wat een verzekering is (van 10 naar 14 procent).

6.2.4 Houding van de ouder over geld

Aan de ouders is een aantal stellingen voorgelegd over hoe zij zelf met geld omgaan. Dit kan worden gerelateerd aan het gedrag van hun kinderen.

Tabel 52: Percentage ouders dat het eens/oneens is met de volgende stellingen over omgaan met geld (n=1.491)

	Helemaal mee oneens %	Meer oneens, dan eens %	Meer eens, dan oneens %	Helemaal mee eens %
Ik vind het belangrijk om geld opzij te leggen voor later	3	10	41	47
Ik leef meer voor de dag van vandaag dan voor de dag van morgen	27	43	25	5
Ik richt me alleen op de korte termijn. De toekomst wijst zichzelf wel uit	35	40	21	4
Ik geef mijn geld het liefst direct uit	48	38	12	3
Ik kan goed rondkomen*	5	17	46	33
Ik maak me vaak zorgen om geldzaken*	19	40	31	11

* Nieuwe stellingen ten opzichte van 2013.

Gekeken is of de wijze waarop de ouder tegen geld aankijkt en met geld omgaat van invloed is op het financiële gedrag en de financiële situatie van het kind: of het zakgeld krijgt en/of betaalde klusjes doet, of het een bankrekening heeft, of het spaart en of het kind wel of niet zijn eigen geld uitgeeft.

- De grootste verschillen zijn zichtbaar in het hebben van een bankrekening. Kinderen hebben vaker een bankrekening waarvan de ouders:
 - aangeven dat zij het belangrijk vinden om geld opzij te leggen voor later
 - liever voor de dag van morgen leven
 - zich alleen op de lange termijn richten
 - het geld het liefst niet direct uitgeven
 - goed kunnen rondkomen
 - zich geen zorgen maken over geldzaken.
- Van de kinderen met ouders die aangeven dat zij het belangrijk vinden om geld opzij te leggen voor later, spaart 62 procent, tegen 52 procent van kinderen met ouders die dat niet belangrijk vinden.
- Van de kinderen met ouders die het geld het liefst direct uitgeven, koopt 87 procent van de kinderen wel eens iets van het eigen geld, tegen 79 procent van de kinderen met ouders die dat niet doen.
- Van de kinderen met ouders die goed kunnen rondkomen, verdient 41 procent wel eens geld met klusjes, tegen 48 procent van de kinderen met ouders die niet goed kunnen rondkomen.

In vergelijking met 2013 zijn ouders het nu vaker eens met de stelling: 'Ik vind het belangrijk om geld opzij te leggen voor later'. Het percentage dat het eens is met deze stelling is gestegen van 83 naar 88 procent.

Bijlage 1 | Onderzoeksopzet

Doelgroep:

Ouders van kinderen van 5 jaar of ouder, die op de basisschool zitten.

Netto steekproef

1.492 ouders, die de vragenlijst voor een van hun kinderen op de basisschool hebben ingevuld. De steekproef is een afspiegeling van kinderen op de basisschool, naar leeftijd en geslacht.

Werving respondenten

Online vragenlijst via het panel van Motivaction (www.motivaction.nl).

Veldwerkperiode

11 september 2018 tot en met 20 september 2018.

Het rapport beschrijft de financiële situatie en het financiële gedrag van de kinderen, waarbij de ouders van de kinderen hierover zijn ondervraagd, niet de kinderen zelf.

Deze rapportage geeft de belangrijkste resultaten weer. Bij de analyse van de vragen is gekeken naar de samenhang met de volgende kenmerken:

- het geslacht van de kinderen
- de leeftijd van de kinderen
- de inkomenssituatie van de ouders.

Dit onderzoek is mogelijk gemaakt door SNS.

Achtergrondkenmerken

In onderstaande tabel staat de verdeling van de kinderen in de steekproef (kinderen op de basisschool) naar leeftijd, geslacht en de groepen in de klas. Er is alleen gewogen naar geslacht van kinderen op de basisschool.

Tabel 53: Achtergrondkenmerken van de kinderen op de basisschool (n=1.492)

		Totaal %
Leeftijd	5 jaar	11
	6 jaar	14
	7 jaar	13
	8 jaar	15
	9 jaar	13
	10 jaar	14
	11 jaar	15
	12 jaar en ouder (n=5 13-jarigen)	5
	Geslacht	Jongen
Meisje		49
Klas	Groep 1	2
	Groep 2	11
	Groep 3	14
	Groep 4	14
	Groep 5	15
	Groep 6	14
	Groep 7	14
	Groep 8	16
Positie kind gezin	Enig kind	19
	Oudste	34
	Middelste	11
	Jongste	36

Tabel 54: Kenmerken van het gezin van de kinderen (n=1.492)

		Totaal %
Gezinssituatie	Tweeoudergezin	81
	Eenoudergezin, ouders zijn gescheiden	14
	Eenoudergezin, om een andere reden	5
Inkomenssituatie van de ouder(s)	Benedenmodaal (37.500 euro bruto)	28
	Tussen modaal en 1,5 keer modaal (37.500 - 56.250 euro bruto)	41
	Tussen 1,5 en 2 keer modaal (56.250 - 75.000 euro bruto)	21
	Meer dan 2 keer modaal (75.000 euro bruto)	11

Bijlage 2 | Uitgavenposten van kinderen

Tabel 55: Percentage kinderen dat geld uitgeeft aan een bepaalde uitgavenpost (n=1.201)

	%
Snoep en snacks	28
Tijdschriften	10
Boeken	14
Muziek en/of films	2
Cadeautjes voor anderen (zoals familie, vriendjes en vriendinnetjes)	18
Make-up en/of sieraden	13
Huisdieren	3
Kermis	13
Mobiele telefoon	3
Kleine speeltjes/accessoires/gadgets	42
Verzamelkaartjes	7
Online games (bijvoorbeeld voor hoger level, extra's, punten, abonnement, attributen, lidmaatschap)	8
Betaalde apps (ook om bij hoger level te komen of extra's)	4
Computerspelletjes	16
Spelcomputer, Nintendo DS en dergelijke	13
Muziek- en/of mediaspeler (iPod en dergelijke)	2
Poppen- en/of barbiespullen	10
Speelgoedautootjes	11
Teken- en/of knutselspullen	24
Lego, Playmobil, Transformer en dergelijke	38
Bordspelletjes en/of puzzels	8
Ander speelgoed voor binnen	31
Sportattributen (bijvoorbeeld een bal, racket)	8
Ander speelgoed voor buiten	15
Kleding	8
Anders	5

Tabel 56: Percentage kinderen dat geld uitgeeft aan een bepaalde uitgavenpost, naar leeftijd (n=1.201)*

	5 jaar	6-7 jaar	8-9 jaar	10 jaar en ouder
	%	%	%	%
Snoep en snacks	<u>17</u>	26	26	<u>33</u>
Tijdschriften	6	8	10	11
Boeken	8	<u>10</u>	14	<u>17</u>
Muziek en/of films	2	2	1	4
Cadeautjes voor anderen (zoals familie, vriendjes en vriendinnetjes)	<u>6</u>	<u>10</u>	16	<u>27</u>
Make-up en/of sieraden	-	<u>8</u>	12	<u>19</u>
Huisdieren	2	2	2	<u>5</u>
Kermis	10	13	12	<u>16</u>
Mobiele telefoon	4	<u>1</u>	2	<u>4</u>
Kleine speeltjes/accessoires/gadgets	39	39	43	44
Verzamelkaartjes	5	6	8	7
Online games (bijvoorbeeld voor hoger level, extra's, punten, abonnement, attributen, lidmaatschap)	<u>1</u>	<u>3</u>	7	<u>13</u>
Betaalde apps (ook om bij hoger level te komen of extra's)	-	3	4	6
Computerspelletjes	<u>2</u>	<u>9</u>	18	<u>21</u>
Spelcomputer, Nintendo DS en dergelijke	7	<u>7</u>	<u>16</u>	15
Muziek- en/of mediaspeler (iPod en dergelijke)	2	1	1	<u>3</u>
Poppen- en/of barbiespullen	<u>18</u>	<u>14</u>	12	<u>5</u>
Speelgoedautootjes	<u>31</u>	<u>17</u>	9	<u>4</u>
Teken- en/of knutselspullen	25	23	23	25
Lego, Playmobil, Transformer en dergelijke	<u>50</u>	40	<u>46</u>	<u>30</u>
Bordspelletjes en/of puzzels	12	8	7	8
Ander speelgoed voor binnen	38	35	<u>36</u>	<u>22</u>
Sportattributen (bijvoorbeeld een bal, racket)	7	6	9	10
Ander speelgoed voor buiten	21	15	16	13
Kleding	7	<u>4</u>	<u>6</u>	<u>12</u>
Anders	4	4	5	6

* Onderstreept wijkt significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.

Tabel 57: Percentage kinderen dat geld uitgeeft aan een bepaalde uitgavenpost, naar geslacht (n=1.201)*

	Jongens	Meisjes
Snoep en snacks	26	30
Tijdschriften	<u>8</u>	<u>12</u>
Boeken	<u>10</u>	<u>17</u>
Muziek en/of films	2	3
Cadeautjes voor anderen (zoals familie, vriendjes en vriendinnetjes)	<u>15</u>	<u>21</u>
Make-up en/of sieraden	<u>1</u>	<u>25</u>
Huisdieren	<u>2</u>	<u>4</u>
Kermis	<u>10</u>	<u>17</u>
Mobiele telefoon	<u>4</u>	<u>2</u>
Kleine speeltjes/accessoires/gadgets	<u>31</u>	<u>53</u>
Verzamelkaartjes	<u>11</u>	<u>3</u>
Online games (bijvoorbeeld voor hoger level, extra's, punten, abonnement, attributen, lidmaatschap)	<u>13</u>	<u>3</u>
Betaalde apps (ook om bij hoger level te komen of extra's)	<u>6</u>	<u>2</u>
Computerspelletjes	<u>26</u>	<u>5</u>
Spelcomputer, Nintendo DS en dergelijke	<u>20</u>	<u>6</u>
Muziek- en/of mediaspeler (iPod en dergelijke)	2	2
Poppen- en/of barbiespullen	<u>1</u>	<u>20</u>
Speelgoedautootjes	<u>19</u>	<u>3</u>
Teken- en/of knutselspullen	<u>8</u>	<u>40</u>
Lego, Playmobil, Transformer en dergelijke	<u>47</u>	<u>30</u>
Bordspelletjes en/of puzzels	7	9
Ander speelgoed voor binnen	<u>27</u>	<u>35</u>
Sportattributen (bijvoorbeeld een bal, racket)	<u>12</u>	<u>5</u>
Ander speelgoed voor buiten	16	14
Kleding	<u>5</u>	<u>11</u>
Anders	5	6

* Onderstreept wijkt significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.

Bijlage 3 | Stellingen over de functie van geld

Tabel 58: Percentage ouders dat het eens/oneens is met de stelling 'Mijn kind denkt dat iedereen evenveel geld te besteden heeft', naar leeftijd kind (n=1.492)

	5 jaar	6-7 jaar	8-9 jaar	10 jaar en ouder	Totaal
	%	%	%	%	%
Ja	<u>23</u>	18	16	<u>10</u>	15
Nee	<u>22</u>	<u>44</u>	59	<u>73</u>	56
Weet ik niet	16	<u>19</u>	15	<u>11</u>	15
Mijn kind denkt daar nog niet over na	<u>39</u>	<u>19</u>	<u>11</u>	<u>5</u>	14

* Onderstreept wijkt significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.

Tabel 59: Percentage ouders dat het eens/oneens is met de stelling 'Mijn kind begrijpt dat je met werken geld verdient', naar leeftijd kind (n=1.492)

	5 jaar	6-7 jaar	8-9 jaar	10 jaar en ouder	Totaal
	%	%	%	%	%
Ja	<u>77</u>	88	92	<u>94</u>	90
Nee	5	4	3	3	3
Weet ik niet	4	<u>5</u>	2	3	3
Mijn kind denkt daar nog niet over na	<u>14</u>	4	3	<u>1</u>	4

* Onderstreept wijkt significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.

Tabel 60: Percentage ouders dat het eens/oneens is met de stelling 'Mijn kind begrijpt dat geld nodig is om spullen te kunnen kopen', naar leeftijd kind (n=1.492)

	5 jaar	6-7 jaar	8-9 jaar	10 jaar en ouder	Totaal
	%	%	%	%	%
Ja	<u>82</u>	<u>89</u>	93	<u>95</u>	91
Nee	2	<u>6</u>	3	2	3
Weet ik niet	4	3	3	2	3
Mijn kind denkt daar nog niet over na	<u>12</u>	3	<u>1</u>	<u>1</u>	3

* Onderstreept wijkt significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.

Tabel 61: Percentage ouders dat het eens/oneens is met de stelling 'Mijn kind denkt dat geld onbeperkt uit de geldautomaat komt', naar leeftijd kind (n=1.492)

	5 jaar	6-7 jaar	8-9 jaar	10 jaar en ouder	Totaal
	%	%	%	%	%
Ja	23	<u>27</u>	20	<u>11</u>	19
Nee	<u>28</u>	<u>43</u>	<u>64</u>	<u>78</u>	59
Weet ik niet	<u>16</u>	<u>14</u>	11	<u>7</u>	11
Mijn kind denkt daar nog niet over na	<u>34</u>	<u>16</u>	<u>6</u>	<u>3</u>	11

* Onderstreept wijkt significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.

Tabel 62: Percentage ouders dat het eens/oneens is met de stelling 'Mijn kind heeft weleens gevraagd wat zijn/haar ouders verdienen', naar leeftijd kind (n=1.492)

	5 jaar	6-7 jaar	8-9 jaar	10 jaar en ouder	Totaal
	%	%	%	%	%
Ja	<u>9</u>	<u>24</u>	40	<u>52</u>	36
Nee	45	<u>55</u>	50	<u>39</u>	47
Weet ik niet	3	4	<u>2</u>	5	4
Mijn kind denkt daar nog niet over na	<u>43</u>	<u>18</u>	<u>9</u>	<u>5</u>	14

* Onderstreept wijkt significant af van het algemeen gemiddelde van dat jaar.